



# Ett nödvändigt ont

Våld och revolutionära ideal i Christopher Nolans Batman-trilogi

Mikael Wester

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Höstterminen 2012

Handledare: Lena Halldenius och Lina Sturfelt

## **Abstract**

Revolution. The word makes one think about two things: violence and social change. Is it even possible to achieve change on a large scale without the use of force? This thesis asks the question what a revolution is and whether or not it is dependent on violence to achieve its goals. To answer those questions i have performed an analysis of the violence and revolutionary ideals put forth in Christopher Nolans Dark Knight-trilogy. My conclusion is that even though violence is not essential to achieve change it is most certainly difficult to avoid in a society that has come to believe that violence works.

# Innehållsförteckning

<b>ABSTRACT</b>	<b>1</b>
<b>INNEHÅLLSFÖRTECKNING</b>	<b>2</b>
<b>1. INLEDNING</b>	<b>3</b>
1.1. VARFÖR FILM?	3
1.2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	4
1.3. URVAL OCH BEGRÄNSNINGAR	5
1.4. METOD	5
<b>2. TEORI</b>	<b>8</b>
2.1 REVOLUTIONENS ORSAK OCH SYFTE	8
2.2 VÅLDET I REVOLUTIONEN	15
2.3 REVOLUTIONENS RÄTTFÄRDIGANDE	20
<b>3. ANALYS</b>	<b>27</b>
3.1. BATMAN BEGINS	27
3.1.1. REVOLUTIONENS ORSAK OCH SYFTE	27
3.1.2. VÅLDET I REVOLUTIONEN	32
3.1.3. REVOLUTIONENS RÄTTFÄRDIGANDE	34
3.2. THE DARK KNIGHT	35
3.2.1. REVOLUTIONENS ORSAK OCH SYFTE	36
3.2.2. VÅLDET I REVOLUTIONEN	38
3.2.3. REVOLUTIONENS RÄTTFÄRDIGANDE	42
3.3. THE DARK KNIGHT RISES	43
3.3.1. REVOLUTIONENS ORSAK OCH SYFTE	43
3.3.2. VÅLDET I REVOLUTIONEN	48
3.3.3. REVOLUTIONENS RÄTTFÄRDIGANDE	51
<b>4. SLUTSATSER</b>	<b>56</b>
<b>REFERENSER</b>	<b>59</b>

## 1. Inledning

*I see a beautiful city and a brilliant people rising from this abyss. I see the lives for which I lay down my life, peaceful, useful, prosperous and happy. I see that I hold a sanctuary in their hearts, and in the hearts of their descendants, generations hence. It is a far, far better thing that I do, than I have ever done; it is a far, far better rest that I go to, than I have ever known.*

Med de orden, lästa i filmen av polismästare Jim Gordon, läggs en fallen och återuppståndens hjälte till sin sista vila. Orden är lånade från Charles Dickens *A Tale of Two Cities* och visar på betydelsen av revolutionära ideal och uppoffring när vi vill skapa en ny och bättre värld. Ordet revolution frammanar ofta bilder av folkmassor som ropar efter blod och förändring. Om den bilden stämmer så måste det förutsättas att revolutionen inte bara vill förändra utan att den även är beroende av våld. Om så är fallet blir det omöjligt att skilja revolution från terrorism. Det politiska våldets betydelse har åter blivit aktuellt i ljuset av den arabiska våren men är våldet verkligen nödvändigt eller är det bara så att vi inte kan se hur förändring skulle kunna ske utan det? Om revolutionen vill förändra till det bättre och lyckas med det så ser man på den med blida ögon. Om den inte lyckas kallar man revolutionärerna för terrorister. Om den endast byter en diktator mot en annan så var det kanske ingen revolution alls. Den här uppsatsen kommer att ställa frågan om våld leder förändring eller om det snarare är så att det är förändringen som skapar våldet.

### 1.1. Varför film?

Film är en av de mest spridda och lättillgängliga kulturformerna. I och med att film når ut till så många har den också potentialen att påverka människor i mycket stor utsträckning. Jag vill mena att film inte bara är underhållning utan att den också måste tilltala vår bild av hur världen bör se ut. För att en film ska vara framgångsrik, vilket är målet för de flesta filmer, så måste den skildra

karaktärer och händelser som publiken kan identifiera sig med. Film blir därmed inte bara en förströelse utan en skildring av vad vi som publik skulle vilja göra och vem vi skulle vilja vara. En idealbild av de friheter vi känner att vi skulle vilja ta oss.<sup>1</sup>

Vid studiet av revolutioner och politiskt våld anser jag att film till och med kan vara ett bättre primärmaterial än en riktig revolution. När det handlar om att definiera begrepp och känslomässiga ideal så är film att föredra i egenskap av att vara ett tydligt avgränsat material. Filmen har en tydlig början och slut medan en riktig revolution knappast kan analyseras i sin helhet. Att studera en verklig revolution kan lära oss mycket om just den revolutionen men när revolutionens beståndsdelar ska skärskådas systemiskt så gör verklighetens oerhörda omfång det mycket svårt att kunna se alla de komponenter som ingår.

## **1.2. Syfte och frågeställning**

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka inte bara om våld är nödvändigt i en revolution utan om det till och med är önskvärt. Jag kommer även att göra en ansats att besvara frågan om det finns någon skillnad mellan revolution, politiskt våld och terrorism. För att uppnå mitt syfte har jag valt att studera revolutionen genom hur den skildras i en serie filmer.

Huvudfrågan som jag kommer att försöka besvara med den här uppsatsen är:

- Går det att förändra samhället utan våld?

För att kunna besvara min huvudfråga ställer jag följande underfrågor:

- Vad orsakar revolutionen?
- Hur våldsam är revolutionen?
- Hur rättfärdigas revolutionen?
- Vad skiljer revolution från politiskt våld och terrorism?

---

<sup>1</sup> Ulf Zander, Clio på bio, Om amerikansk film historia och identitet, Historiska media, Lund, 2006. S. 19-23

### 1.3. Urval och begränsningar

Det första urvalet gäller min valda teori. Jag har valt ut litteratur som försöker förklara politiskt våld på en systemisk nivå. All min utvalda litteratur behandlar sina respektive ämnen på ett sätt som gör en ansats till att förklara de mekanismer som föranleder politiskt våld, revolution samt terrorism. Det är värt att notera att den litteratur som behandlar revolution och politiskt våld har några år på nacken. Detta ser jag dock inte som något problem då en systemisk förklaring bör vara tillämpbar i alla tider. Det faktum att den nyare litteraturen jag använder främst handlar om terrorism är mycket märkligt. Revolutionerna har avlöst varandra ända sedan 80-talet vilket gör det märkligt att det inte skrivs mer om det. Revolution är ett i allra högsta grad aktuellt begrepp även om den idag gärna kallas för politiskt våld eller terrorism. Begreppen är, menar jag, i viss mån utbytbara.

Vad gäller mitt källmaterial har jag valt ut Christopher Nolans Batman-trilogi som utgörs av *Batman Begins* (2005), *The Dark Knight* (2008), samt *The Dark Knight Rises* (2012). De aktuella filmerna är inte bara ett sammanhållet narrativ som skildrar en stad i förändring. De ställer även frågan om proportionalitet vad gäller våldsutövning. Utöver detta har samtliga tre filmer nått stora publikframgångar och måste anses vara representationer för vad vi som publik vill se. Filmer som tilltalar så många individer bör ses som en opinionsbildare i tittarnas sinnen.

### 1.4. Metod

Att analysera film ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv skiljer sig lite från att studera film ur ett historiskt perspektiv. I Tommy Gustafssons *En fiende till civilisationen* kan man läsa att film bör analyseras på tre nivåer; texten, åskådaren och kontexten.<sup>2</sup> Om man ska studera film ur ett historiskt perspektiv så bör man studera alla tre aspekterna. I mitt fall har jag valt att lägga mindre fokus vid kontexten och publiken då jag i första hand inte vill ta reda på hur filmen skildrar samtida händelser utan snarare samtida värderingar. Kontexten

---

<sup>2</sup> Gustafsson, Tommy, *En fiende till civilisationen: manlighet, genusrelationer, sexualitet och rasstereotyper i svensk filmkultur under 1920-talet*, Sekel, Diss. Lunds universitet, 2008, Lund, 2007. Sid 33.

och publiken blir viktiga främst som urvalskriterier när man ska studera film som jag gör. En film som har mottagits väl av publiken och fått stor spridning måste anses vara ett uttryck för vad publiken vill se och i förlängningen en representation av de värderingar och ideal som råder. Sålunda är en publiksuccé framgångsrik för att den talar till väldigt många människor men behöver inte jämföras med samtida skeenden för att vara relevant när den används som ett tankeexperiment. Jag vill mena att en film inte får någon genomslagskraft om den tar upp teman och ideal som inte tilltalar publiken. Jag vill också mena att film kan åskådliggöra värderingar utan att den explicit speglar veklga händelser.

Jag har använt film som en akademisk petriskål för att tillämpa teorier på ett fiktivt scenario. Joel Feinberg har gjort något liknande i sin artikel *The Nature and Value of Rights*.<sup>3</sup> Feinberg använde det fiktiva *Nowheresville* för att testa sin teori om vad en mänsklig rättighet faktiskt är och på samma sätt använder jag mitt fiktiva primärmaterial för att testa vad en revolution faktiskt är. Det är värt att nämna att Feinbergs fiktiva samhälle är anpassat efter hans egna teorier till skillnad från mitt.

Jag väljer att behandla filmen som text. Visuella representationer av händelser och uttalanden är jämförbara med textmässiga beskrivningar i sin egenskap av att uttrycka värderingar och handlingar på samma sätt som ett skriftligt vittnesmål eller ett rättsfall kan göra. Vidare så bygger alla filmer på ett manus som är text. Det finns visserligen en skillnad mellan det manus som filmen bygger på och vad som faktiskt visas på skärmen men det blir oviktigt när filmen används som ett tankeexperiment. Fokus hamnar istället på vad karaktärerna gör och, framför allt, vad de säger. Det vill säga hur de motiverar sina handlingar. De fyra utvalda teorierna kommer sedan att betraktas som idealtyper för vad politiskt våld, uppror och revolution är vilket jag sedan jämför med de värderingar som driver de fiktiva karaktärernas handlingar. De värderingar som karaktärerna har baserar sig på vad de säger. Om filmskaparen har bemödat sig med att låta en karaktär säga vad han eller hon tycker så måste det betraktas som den personens sanning. Handlingar kan vara mer svårtolkade men de är oftast, om än inte alltid, relaterade till ett verbalt uttryck för dennes motivation.

---

<sup>3</sup> Feinberg, Joel. *The Nature and Value of Rights*. *The Journal of Value Inquiry*. Volume 4, issue 4 (1969). Sid 243-260.

Jag har tittat på mitt utvalda primärmaterial flera gånger och jämfört karaktärernas handlingar och uttryckta motivationer med de idealtyper som min teoribildning utgör. Därefter har jag valt ut relevanta citat och händelser som talar för eller mot de revolutionära idealtyperna för att kunna visa på likheter och skillnader mellan de systemiska beskrivningarna av revolution, terrorism och politiskt våld som utgöra min teoribildning och de ideal som representeras i mitt primärmaterial.



## 2. Teori

Jag har valt ut fyra olika författare som var och en ger sin egen beskrivning av vad som orsakar våld, revolution och terrorism samt hur de kan rättfärdigas. Jag kommer att gå igenom respektive författares teorier tematiskt i tur och ordning för att kunna se likheter och skillnader dem emellan.

Ted Robert Gurr har för avsikt att skapa en *integrated theory of political violence* genom att försöka koka ner våldsutövningen till en formulaisk metod som han menar kan tillämpas på alla typer av våld som riktas mot staten eller dess representanter.

Hannah Arendt definierar snarare revolution som förändring som inte nödvändigtvis är beroende av våld. Hon jämför Den franska och den amerikanska för att visa på likheter och skillnader mellan en lyckad och en misslyckad revolution.

Crane Brinton tar ett brett grepp på revolutionsbegreppet och fokuserar på vad han kallar för revolutionens symptom som han har fått fram genom att titta på fyra olika revolutioner; Den brittiska, den amerikanska, den franska och den ryska.

Bard O'Neill lägger större vikt vid mer moderna skeenden. Precis som Gurr så ser han våldsutövning som det mest centrala och han skriver i första hand inte om revolution utan om uppror och terrorism

### 2.1 Revolutionens orsak och syfte

Om politiskt våld kombineras med en önskan om sociopolitisk förändring så är det, menar Gurr, att betrakta som en revolution eller i varje fall som ett försök till revolution. Våldet är ofta ett hinder lika mycket som en tillgång och ju svårare våldet blir desto svårare blir det för de våldsamma elementen att hävda att våldet var nödvändigt. Revolution uppstår när två faktorer samverkar med varandra; missnöje hos befolkningen samt en potential för våld. Detta sker i tre steg som Gurr kallar det politiska våldets kausalitet:

1. Utvecklat missnöje. Det innebär att en grupp medborgares förväntningar på vad de anser att de kan/bör ha sänkts tillräckligt mycket för att de ska se sin tillvaro som mindre värd.

2. Missnöjet politiseras. Gruppen börjar tro eller leds att tro att det är staten och dess representanter som är ansvariga för deprivationen.
3. Aktualisering av våldet. Aggressionen riktas mot de institutioner eller personer som gruppen anser har ansvaret för att förbättra deras tillvaro.

Kärnan till missnöjet är "Relativ Deprivation" (RD). Detta innebär att folket har vissa förväntningar på vilka rättigheter och/eller möjligheter som samhället ska ge dem. Om RD blir för högt så gör folket uppror. Det kan ske genom att förväntningarna höjs men möjligheter står still eller genom att förväntningarna står still när rättigheter försvinner. Kort sammanfattat: om en människa tror att hon kan ha det bättre än hon har så finns det anledning att göra uppror. Revolutionens syfte är inte främst att skapa nya rättigheter utan snarare att skapa ett system där nya rättigheter kan erhållas.<sup>4</sup>

En begränsning är att RD lättast tillämpas på dem som redan är politiskt aktiva. Den grupp som Gurr kallar för *an intrinsic elite*, det vill säga de som anser att de har rätt till makt och/eller frihet men inte får den är oftast de som går i bräschen för en politisk revolution. Människor som inte tror att de har en möjlighet att lyckas med en revolution eller som inte anser att de har rätt att genomföra den tenderar att hålla sig på mattan. I det här fallet så kan en plötsligt höjd förväntan på vad de kan och får göra leda till att de räknar in sig själva i den elit som tidigare stod över dem. Enbart en önskan att ingå i denna mer privilegierade grupp kan leda till en känsla av deprivation vilket kan leda till ett uppror.<sup>5</sup>

Det viktigaste i Gurrs argument är kopplingen mellan våldet och önskan att förändra. Att en del av befolkningen, eller en individ, känner att de saknar något som de har en möjlighet att få är en grogrund för att ta till vapen mot orättvisan. Det politiska våldets kausalitet verkar vara ett rimligt sätt att se på saken då det konkretiserar många av de tankar om en folkets revolution som ligger till grund för våldsutövning i rättvisans namn. Den *intrinsic elite* som Gurr menar är de som i första hand upplever RD menar jag har blivit större idag än den har varit

---

4 Gurr, Ted Robert, *Why men rebel*, 3. pr., Princeton, N.J., 1971. Sid. 4-8, 12-13, 45, 50-51.

5 Gurr, 1971, 89, 114-115, 121, 145-148.

tidigare. Kunskapen om omvärlden har ökat markant i modern tid och antalet människor som kan se ett bättre alternativ torde idag vara större än det var när Gurr skrev sin bok. Han har således inte fel i sin bedömning av att denna elit är de som först upplever deprivation men han undervärderar nog hur stor denna grupp har blivit. Det är heller inte osannolikt att en sedan tidigare politiskt ointresserad massa kan, med rätt motivation, utgöra grunden för politiskt våld.

Enligt Hannah Arendt så är och förblir revolutionens främsta syfte frihet. En nystart när allt det gamla ska bort till förmån för ett helt nytt system. Det nya frihetspräglade systemet innebär att det inte längre ska finnas någon uppdelning mellan de som regerar och de som regeras. Frihet för oss är att kunna delta i den beslutsfattande processen men om revolutionens enda mål är att garantera medborgerliga rättigheter så hade det inte handlat om frihet utan enbart om en frigörelse från regeringar som tar sig för stora friheter. Frigörelse från förtryck kräver inte att den aktuella suveränen avsätts, enbart att den regleras. Frihet å andra sidan är inte möjligt om inte ett helt nytt system införs.<sup>6</sup>

Även människans förmåga att skapa och ta till sig nymodigheter är av central betydelse för revolutionen. Utan den så stannar konflikten kvar vid att enbart vara ett uppror men tillsammans med frihetsbegreppet är det en grogrund för revolutionen. När dessa komponenter samverkar så föder revolutionen sig själv och är inte längre beroende av någon drivande kraft förutom sin egen framåtrörelse. Revolutionen ses av Arendt som en naturkraft. Frihetsbegreppet innebär att den amerikanska revolutionen, enligt Arendt, måste betraktas som en framgång. Det fanns tankar om frihet och förnyelse som möjliggjordes av att de som hade det sämre ställt hade det tillräckligt bra för att kunna revoltera men inte så bra att de var nöjda med hur det var. Den franska revolutionen föll dock in i samma mönster som under den premoderna tiden och bytte enbart en härskare mot en annan. Arendt poängterar även att den franska revolutionen misslyckades för att den inte lyckades lösa "den sociala frågan". Med andra ord

---

<sup>6</sup> Arendt, Hannah, On revolution., 3. pr., Viking Press, New York, 1963. Sid. 2, 13 21.25.

lyckades den inte eliminera de skillnader mellan fattiga och rika vilket hade en avgörande betydelse.<sup>7</sup>

Arendt betonar att det är viljan att få frihet som är den viktigaste orsaken till revolution. Det är dock värt att påpeka att Arendts argument, även om våldet inte är nödvändigt, har många likheter med Gurrs. I båda fallen är det en önskan från folket att kunna göra något som de inte tidigare kunnat som manar dem till handling. Politiskt våld kan vara nödvändigt men samma resultat kan potentiellt uppnås med reformer. Även om Arendts tankar om frihet inte likställer den med frigörelse från förtryck så menar jag att de båda begreppen kan vara synonyma i ett auktoritärt samhälles medvetande. Om medborgarna frigör sig från alla former av förtryck så är de i praktiken fria. Däremot så håller jag med om hennes argument att människans kapacitet att ta till sig nya idéer är en nödvändighet för att kunna göra revolution och jag vill även här påpeka likheterna med Gurrs RD då de båda har en gemensam grund i medborgarnas förmåga att föreställa sig bättre villkor. Med eller utan fysiska förebilder. Det är heller inte svårt att hålla med om tanken på en revolution som en självgående naturkraft. När den stora massan har aktiverats så är den svår att deaktivera. Och även om Arendt tenderar att idolisera den amerikanska revolutionen smula så ledde den onekligen till en bestående förändring. Jag vill dock betona att en revolution som enbart leder tillbaks till status quo kan tjäna som inspiration för senare uppror och därmed måste betraktas som en revolution även om den enbart förändrar på sikt. Kopplingen mellan den sociala frågan och Gurrs RD är tydlig. Det handlar om att utjämna skillnader mellan fattiga och rika för att lyckas med revolutionen.

Enligt Crane Brinton föregår ekonomiska bekymmer alla revolutioner. Dock handlar det främst om att det är staten som har ekonomiska bekymmer. Samhället i övrigt, det vill säga medborgarna, hade det visserligen i varierande utsträckning dåligt ställt ekonomiskt men inte värre än medborgarna i jämförbara länder. Han tar upp exemplet med Frankrike där det var den relativt välbeställda medelklassen som var den drivande kraften bakom revolutionen. Även i de engelska, amerikanska och ryska revolutionerna hade folket det

---

<sup>7</sup> Arendt, 1963, 27, 33-35, 43, 56.

överlag bättre ställt än de tidigare hade haft det. De personer som hade det dåligt ställt utgjorde en mycket liten faktor under revolutionen. De som drev revolutionen framåt var snarare de som begränsades ekonomiskt av den dåvarande staten. Trots detta hävdade revolutionärerna att revolutionen handlade om rättvisa och inte ekonomi. Han menar även att alla revolutionerna förutom den amerikanska handlade om social klass. Den amerikanska var istället mer nationalistisk i sin prägel. Själva begynnelsen av revolutionen är i regel en handling som utförs av en grupp människor som reagerar på externt stimuli, vanligtvis ett ekonomiskt sådant.<sup>8</sup>

En illa fungerande regering är en annan orsak till revolutionen. Ineffektivitet inom den styrande apparaten är dessutom mer synligt för den stora massan än vad despotism är. Det vill säga att om ett land styrs av en despot så påverkar detta inte nödvändigtvis individen förutsatt att despoten är effektiv och kan lösa de problem som uppstår men om problemen förblir olösta så har det konsekvenser för individen och i förlängningen för despoten. Misslyckade försök till reformer från despotens sida är en annan faktor som driver medborgarna mot revolutionära åtgärder. De intressegrupper som finns inom samhället manas då till handling och utökar sina aktiviteter från lobbyverksamhet och opinionsbildning till mer handgripliga åtgärder vilket är början till en "illegal regering" vilket jag kommer att återkomma till senare. Dock så är Brinton noga med att påpeka att det här steget från agitation till revolution inte alltid är tydligt men att det i regel föregås av en tids oro.<sup>9</sup>

Brintons ekonomiska fokus stämmer bra överens med Gurrs RD. Om ett land har det dåligt ställt ekonomiskt så torde detta leda till deprivation på flera områden. Även om medborgarna har det relativt bra ställt så kan statens pengabrist leda till nedskärningar och andra åtgärder som kan uppfattas som alltför drakoniska för att medborgarna ska tolerera det utan att skrida till handling. Om detta dessutom kan härledas till ett ineffektivt styre så borde viljan att ta till vapen mot staten bli än större. Oavsett om statens representanter är välvilliga eller

---

<sup>8</sup> Brinton, Crane, *The anatomy of revolution*, Revised and expanded edition, Random House, New York, 1965. Sid. 24, 28-36 77-78.

<sup>9</sup> Brinton, 1965, 36-40, 69-70.

auktoritära så hamnar de i skottlinjen för de som vill förändra. En fredlig intressegrupp kan lätt förvandlas till en grupp revolutionärer som använder sig av våldsamma medel, inklusive terroråd, för att förändra. Det finns dock tydliga skillnader mellan Brintons syn på den välbeställda medelklassen som instigator och Arendts betoning på att lösa den sociala frågan. Oavsett vilken klass revolutionen bygger på så handlar det dock om att utjämna ekonomiska skillnader.

Enligt O'Neill uppstår våldsamma uppror som en reaktion på de schismer som finns i samhället. De uppdelningar som finns i samhället, det handlar ofta om ekonomiska skillnader men även klass spelar roll, har en kumulativ effekt och när schismen blir tillräckligt stor så utbryter upproret. Upproret får stöd av de mindre bemedlade som vill ha något som de inte har. Det handlar då främst om en kamp mellan staten, som får klä skott för schismen, och en icke styrande grupp. Den icke styrande gruppen, eller upprorsmakarna om man så vill, använder politiska resurser och våld för att förstöra, reformera eller bibehålla legitimitetsbasen för en eller flera politiska aspekter. Legitimitet och illegitimitet används för att avgöra om existerande politiska aspekter är att betrakta som rätt eller fel.<sup>10</sup>

De delar av statens som sätts under granskning är:

1. *Den politiska gemenskapen* som utgörs av de som regelbundet interagerar i den process som skapar och utför bindande beslut.
2. *Det politiska systemet*. Det vill säga de värden regler och strukturer som begränsar skapande och utförandet av bindande beslut.
3. *Myndigheter*. Då handlar det främst om att vissa individer inom myndigheten tillåts att handla på ett sätt som inte motsvarar lämpliga värderingar.
4. *Policys*. Huvudsakligen då dessa utesluter vissa grupper ur punkt 1.<sup>11</sup>

---

10 O'Neill, Bard E., *Insurgency & terrorism: from revolution to apocalypse*, 2. ed., [rev.], Potomac Books, Washington, DC, 2005, 4, 15, 79.

11 O'Neill, 2005, 15-19.

Förutom de ovan nämnda statliga delar som granskas av upprorsmakarna finns det, enligt O'Neill, flera olika typer av uppror som alla har olika syften.

1. Anarkistiskt uppror – Hävdar att alla maktstrukturer är illegitima. Det politiska systemet ska förstöras men inte ersättas med något nytt.
2. Egalitært uppror – Vill instifta ett nytt system baserat på distributiv jämlikhet. Han betonar dock att denna typ av uppror sällan håller vad det lovar utan att det snarare leder till ett auktoritært och elitistiskt system.
3. Traditionalistiskt – Bygger på gammaldags värden och normer och/eller naturlagar och leder ofta till ett autokratiskt styre med en tydlig maktelit.
4. Apokalyptisk-utopiskt – Använder sig av terror för att påskynda undergången och därigenom provocera fram en ny världsordning.
5. Reformistisk – riktar främst in sig på policys som distribuerar välfärd och är sällan våldsam.
6. Preservationistisk – Vill bibehålla ett påstått status quo.
7. Kommersialistiskt – Har inget intresse av politisk legitimitet utan sätter tillskansandet av materiella ting främst.<sup>12</sup>

Även om O'Neill räknar upp ett flertal olika typer av uppror så har de alla det gemensamt att de vill förändra samhället eller dess institutioner på något sätt. Detta innebär att han, trots att han definierar det som uppror och terrorism i praktiken pratar om vad de övriga tre teoretikerna kallar för revolution. Undantaget är de preservationistiska upprorsmakarna som närmast är kontrarevolutionära. De reformistiska upprorsmakarna hamnar lite vid sidan av skalan då de visserligen vill förändra men tidsaspekten gör det svårt att kalla dem revolutionära. Dock så innebär det faktum att statens delar utsätts för granskning att missnöjet med de styrande och deras representanter att det finns tydliga paralleller mellan O'Neills teorier och Gurrs RD. Även Arendts förändringsaspekt och Brintons ineffektiva regering kan fungera som en bas för uppror och/eller revolution. Om staten kan stämpas som illegitim så lever den farligt.

---

12 O'Neill, 2005, 19-29.

## 2.2 Våldet i revolutionen

Enligt Ted Robert Gurr är politiskt våld alla typer av våld som riktas mot staten eller dess representanter. Det räcker dock inte att medborgarna är missnöjda för att de ska ta till våld. Som jag nämnde under 2.1 så är en politisering nödvändig för att staten ska kunna ses som ansvarig för missförhållandena. Om den relativa deprivationen inte har en tydlig orsak så tillskrivs ansvaret de institutioner eller personer som folket anser har möjlighet att avhjälpa den, ofta genom att hävda naturliga rättigheter. Om ett tillräckligt stort missnöje kan skapas så blir individen mycket mottaglig för en doktrin som godkänner våld. Det blir med andra ord ett sätt att visa att våldet är nödvändigt. Om våldet visar sig ge resultat så blir det i sin tur lättare att försvara användandet av ännu mer våld. Det blir en våldsspiral där våldet föder sig själv som fortgår även i brist på ledarskap förutsatt att missnöjet är tillräckligt stort.<sup>13</sup>

Våld förefaller vara nödvändigt enligt Gurrs modell. Detta kan å andra sidan bero på att han i första hand studerar våldshandlingar och inte gör någon större affär av vad syftet med våldet är. Han är emellertid väldigt noga med att påpeka att folk i allmänhet har en tendens att projicera sina handlingar på dem som de anser vara orsaken till deprivationen, oavsett om det finns fog för detta. Att framgångsrikt våld föder mer våld låter sannolikt. Det bildas en kultur där våld blir ett legitimt alternativ.

Enligt Arendt är frihetsbegreppet så starkt kopplat till revolutionen eftersom det är det enda sättet att rättfärdiga det moderna kriget. Konsekvenserna av ett krig i vår tid är så oerhörda att det inte går att visa på nyttan av det om det inte är kopplat till tankar om frigörelse och nödvändighet. Kriget i sig är gammalt men kopplingen till frihet är en relativt ny tanke. Revolutionens koppling till frihet och krig menar hon kan synas genom att ett krig ofta utkämpas i anslutning till

---

<sup>13</sup> Gurr, 1971, 4, 197-199, 207, 210-211, 291-293.



revolutionen. Det är nödvändigt att den kopplingen finns för våldet i sig självt har varken syfte eller mening.<sup>14</sup>

Arendt konstaterar dock att även om terror och utrensningar i anslutning till revolutionen inte nödvändigtvis är ett uttryck för den kan de likväl accelerera den. De naturrättsliga motiveringarna bakom franska revolutionen förvandlade "de olyckliga" till "de rasande" och denna potential visste ledarna att utnyttja. Robespierre var däremot av åsikten att det stegrande våldet berodde på att statens brott ledde till ökad efterfrågan på frihet och vice versa.<sup>15</sup>

Arendt gör bedömningen att våld inte är en oundviklig komponent i revolutionen. Krig, eller våld, är kopplat till de frihetstankar som präglar en revolution men våldet är snarare en biprodukt än ett rekvisit. Arendt menar att våld kan vara önskvärt av revolutionsledarna men att det inte är nödvändigt. Det är snarare förändring som är kännetecknet för en revolution även om ledarna gärna frammanar det våld som de anser att situationen kräver.

Enligt Brinton är inte våld nödvändigt för att revolutionen ska betraktas som påbörjad. Dock så leder revolutionen ofta till en omfattande våldsutövning och även utrensningar inom de egna leden på båda sidor. I och med att revolutionärerna har möjlighet att ta till våld så blir det förr eller senare nödvändigt för staten att svara med samma medel. Om staten inte lyckas slå ner upproret med vapenmakt så leder det i regel till ett maktskifte. Brinton anser att statens våldsutövning sällan resulterar i att revolutionen avbryts då staten i regel är så försvagad vid revolutionens utbrott att den inte längre kan utöva ett effektivt våld. Detta på grund av att den sedan tidigare inte har underhållit sin armé eller att denna ofta står på revolutionärernas sida. Statens enda möjlighet att hantera revolutionen är antingen att trycka ner den, kontrollera den eller att lämna den ifred. De två första alternativen blir omöjliga utan en fungerande armé och det sistnämnda är ju snarare att betrakta som kapitulation.

---

14 Arendt, 1963, 4-9.

15 Arendt, 1963, 42, 94-95, 106-107.

Kontrarevolutioner misslyckas i regel på grund av att revolutionen är för stark eller för att försöket att hindra den är halvhjärtat.<sup>16</sup>

Revolutionärerna är inte heller rädda för våldsutövning. I samband med alla revolutioner som Brinton tar upp så har det förekommit terror och utrensningar i varierande grad. Enligt Brinton så har detta flera anledningar. För det första så fanns det en "vana av våld" som gjorde att det kändes naturligt. Ledarnas benägenhet att själv uppslukas av revolutionsnyran gjorde att de handlade i affekt. Det förekommer också en närmast religiös känsla för värdet av uppoffring i revolutionens namn.<sup>17</sup>

Brinton har svårt att se en revolution utan våld och teorin att en förnöjd stat bjuder in till revolution verkar sannolik. Om de styrande blir alltför bekväma så kan detta troligen öppna för de som inte är nöjda och en kontrarevolution kräver en styrka som fredstid inte ger. I likhet med Gurr så blir vana av våld av central betydelse och utrensningar måste anses vara det mest extrema uttrycket för våldsvanan. Det är dock värt att påpeka att en freds-stat kanske borde kunna stävja revolutionen redan innan den börjar om viljan finns.

Som jag skrev under 2.1 så varierar revolutionens syfte och orsak beroende på vilken typ av uppror det rör sig om och detsamma gäller upprorets metod. Enligt O'Neill kan upproret föras med politiska metoder till exempel propaganda, demonstrationer och infiltration av myndigheter. Allt för att få folkets stöd. Förutom dessa relativt fredliga sätt att påverka så räknar han även upp tre typer av våld som upprorsmakarna kan använda sig av:

1. Terrorism. O'Neill definierar detta som hot om eller användande av fysiskt tvång som i första hand riktar sig mot civila för att uppnå ett politiskt mål. Detta med syfte att ändra beteendet hos "den tänkta publiken" som inte nödvändigtvis är samma som offren. Det är snarare så att våldet riktar sig mot personer som inte befinner sig i en maktposition för att påverka de som har makten. Våldet tenderar att variera i intensitet och anpassas i regel för att ge maximal effekt. Enligt

---

<sup>16</sup> Brinton, 1965, 68, 74, 86-89, 137.

<sup>17</sup> Brinton, 1965, 198-203.

O'Neill så har våldet ett långsiktigt syfte även om det på ytan kan uppfattas som enskilda händelser. På sikt vill upprorsmakarna, eller terroristerna, urholka det stöd som staten får från sina medborgare genom att visa på statens oförmåga att skydda medborgarna.

2. Gerillakrigföring. Består av mindre militära operationer där upprorsmakarna slår till snabbt och försvinner lika snabbt men är likväl betydligt mer resurskrävande än terrorism. De vill orsaka största möjliga skada med minst möjliga förluster och till skillnad från terrorismen så riktar de in sig på statens representanter istället för de som staten ska skydda.
3. Konventionell krigföring. Ofta så eskaleras konflikten från gerillakrigföring till ett regelrätt krig där båda sidor strider med varandra på relativt lika villkor. Konfrontationerna mellan staten och upprorsmakarna är i en större skala än under gerillakriget.<sup>18</sup>

Metoden kompletteras med ett val av strategi som även den anpassas för att uppnå målet.

1. Konspiratorisk strategi. Den övergripande strategin består i att ta bort de styrande med ett snabbt och begränsat nyttjande av våld för att kunna förändra eller bevara systemet eller för att staten anses vara korrumpad.
2. Utdraget populärt krig. Detta är den vanligaste typen av strategi vad gäller uppror i modern tid menar O'Neill. Den börjar ofta med selektiv terrorism för att få folkets stöd vilket glider över i gerillakrigföring för att försvaga staten. När det har uppstått en relativ maktbalans mellan upprorsmakarna och staten förvandlas gerillakriget till konventionell krigföring.
3. Urban krigföring. Till skillnad från det utdragna populära kriget, som ofta förs med landsbygden och dess befolkning som bas, så koncentreras den här strategin till städerna. Målet är att nöta ner statens motståndsvilja genom terrorhandlingar. Dock så är det folkliga stödet lika viktigt som vid det populära kriget men det uppnås inte genom att visa på statens oförmåga att skydda utan genom att staten

---

18 O'Neill, 2005, 32-37.

tvingas militarisera städerna för att försöka skydda. Med hjälp av våldsdåd och infiltration av myndigheter tvingar upprorsmakarna staten att "gå för långt" vilket i förlängningen gör att staten tappar folkets stöd. Den stora massan tappar helt enkelt tron på staten och börjar se nyttan av att göra uppror.<sup>19</sup>

I längden tjänar upproret på att det finns en tolerans för våld inom samhället. Det är även bra för upprorsmakarna att det finns en grundläggande brist på respekt för auktoriteter. Detta gör det lättare att få folkets stöd som alltjämt fortsätter att vara en viktig komponent i upproret eftersom den maktbalans som råder i början av upproret nästan uteslutande är till fördel för staten. Det är också värt att nämna att även om upproret ofta orsakar stor skada, både på material och människor, så uppnår det sällan sina mål. Staten har dock alternativ vad gäller att stävja våldet. Enligt O'Neill bör staten i största möjliga mån använda sig av polisiära metoder då de är mindre drastiska och mindre benägna att överreagera. Om konflikten hanteras av militära institutioner tenderar våldet att eskaleras vilket belägger staten med en ökad skuldbörda. Statens inledande maktövertag gör det nödvändigt för den att vara återhållsam vad gäller våld för att inte underblåsa upproret. O'Neill betonar också vikten av att skydda myndighetspersoner med alla möjliga medel för att kunna bibehålla kontrollen eller i varje fall illusionen av kontroll. Summan av det hela är att staten måste förstå upproret för att kunna slå ner det utan att eskalera våldet bortom kontroll. Kunskap om sociala faktorer är a och o för att kunna förhindra upproret.<sup>20</sup>

O'Neills ger en bra överblick av de typer av våld som kan användas. Det är dock värt att påpeka att skillnaderna mellan hans tre typer av våld i första hand rör i vilken skala våldet utkämpas. Terrorism kan stå för sig själv medan gerillakrigföring oftast är ett steg på vägen mot konventionell krigföring. Den kanske största skillnaden mellan terrorism och de övriga två är viljan och nödvändigheten av att rikta våldet mot civilister.

Även vad gäller strategin så bör det beaktas att de olika strategierna ofta samverkar med varandra. Samtliga uppror torde vara beroende av en viss mängd

---

19 O'Neill, 2005, 46-51, 61-62.

20 O'Neill, 2005, 84-85, 93, 155-166.

konspiration i ett inledningsskede oavsett om det leder till ett populärt krig eller till urban krigföring. Det är heller inte uteslutet att ett uppror innefattar både landsbygd och städer.

O'Neill är även överens med både Gurr och Brinton om att våld föder våld. Bristen på respekt för auktoriteter är även den nära besläktad med såväl Gurrs teori om att deprivationen tillskrivs de styrande om ingen annan orsak finnes som Brintons syn på en korrumpierad regering som illegitim. O'Neills definition av terrorism och urban krigföring är slående lika den förvandling från de olycksaliga till de rasande som Arendt menade skedde under den franska revolutionen. Massan uppviglas genom att visa på statens oförmåga att skydda utan att gå till överdrift. Staten utmålas som en passiv skurk eller en översittare.

### **2.3 Revolutionens rättfärdigande**

Gurr menar att det finns två sätt att rättfärdiga våld. Det första är ett normativt rättfärdigande vilket innebär att mängden våld som används är rimligt med tanke på de omständigheter som råder. Om befolkningen har vant sig vid våld och sett att det brukar ge resultat leder det till att våld används oftare och i större utsträckning. Statens legitimitet har här en stor betydelse. En stat kan inte vara legitim om den bygger på tvång och ju mindre legitim en stat är desto lättare är det för medborgarna att rättfärdiga våld på normativ grund. Han menar också att om invånarna är vana vid att staten kan lösa samhällets problem så är steget kort till att använda våld om det skulle uppstå ett problem som staten inte kan lösa. Den andra typen av rättfärdigande är ett utilitaristiskt rättfärdigande, det vill säga att mängden våld står i direkt relation till hur stor möjlighet det har att förändra omgivningen på ett sätt som leder till största möjliga nytta. Gurr härleder det utilitaristiska rättfärdigandet till etiska tankar om vad våldet får kosta i relation till hur stor utdelning det ger. Våldet är även nära relaterat till den politisering av missnöjet som jag skrev om under 2.2. Politiseringen innebär att det ställs krav på politiker att förändra samhället. Enligt Gurr rör det främst förändringar av ekonomisk karaktär med en redistributiv politik samt sociala förändringar som rör ideologiska system. Både

ekonomiska och sociala faktorer måste anses bidra till den allmänna välfärden och utgör en betydande del av det utilitaristiska rättfärdigandet av våldsanvändning.<sup>21</sup>

Även här är våldsvanan av stor betydelse. Våldet kan rättfärdigas om våld sedan tidigare är ett godtagbart alternativ. Det är dock värt att påpeka att en stat svårligen kan undvika att använda våld mot sina egna medborgare. Staten är beroende av sitt våldsmonopol och då blir det snarare en bedömningsfråga huruvida staten använder rätt typ av våld vid rätt tillfälle. Även det utilitaristiska rättfärdigandet måste anses vara en produkt av våldsanvändning. Om folket är vana vid att våld används så ses våldet som naturligt.

Arendts syn på rättfärdigandet är mer resultatbaserad än Gurr. För att en revolution ska kunna uppnå ett gott resultat så krävs det därmed att det finns ett antal personer som är både förberedda på att staten ska kollapsa och villiga att ta över den tidigare suveränens roll. Med tanke på detta blir det naturligt att titta på vad revolutionen faktiskt ville uppnå och om detta resultat uppnåddes. Den franska revolutionen byggde i första hand på positiva rättighetsanspråk med en naturrättslig grund och hade inga tydliga politiska ambitioner. Den gamla regimen hade berövat medborgarna vissa naturliga rättigheter men flertalet av deras medborgerliga rättigheter, främst deras förmåga att delta i det politiska livet, fanns fortfarande kvar. Det främsta kravet var frihet då medborgarna hade rättigheter men inte tilläts utöva dem efter eget välbefinnande. Det handlade om att skapa ett samhälle där man fick vara fri inom det offentliga rummet. Den amerikanska revolutionen å andra sidan handlade främst om begränsningar av politiskt kontroll och hade därmed mer uppnåeliga mål. Strävan efter lycka var endast möjligt om medborgarna tilläts delta i det politiska livet. Lycka var att kunna delta och få vara lycklig i det offentliga rummet.<sup>22</sup>

Den amerikanska oavhängighetsförklaringen begränsar inte bara statens makt utan även gruppens makt för att kunna säkerställa individens rättigheter. Detta ger i sin tur än mer makt till folket då ingen kan förtryckas vare sig av

---

<sup>21</sup> Gurr, 1971, 8, 155-156, 177-185.

<sup>22</sup> Arendt, 1963, 104-105, 112, 115-123.

staten eller gruppen. Oavhängighetsförklaringen hävdar implicit att detta är en nödvändighet för ett civiliserat styre. Den franska deklARATIONEN ger istället alla rättigheter åt alla. För att en revolution ska kunna uppnå ett gott resultat bör steget mellan styret före och efter revolutionen vara så kort som möjligt för att underlätta övergången från ett gammalt system till ett nytt.<sup>23</sup>

För att kunna stifta nya lagar så krävs det dock en högre auktoritet än enbart människors välvilja. I Frankrike var det den allmänna viljan som fick styra vilket placerade människorna på samma plats där gudarna hade suttit under den gamla regimen. I Amerika handlade det istället om vad man ansåg vara självklara sanningar vilket får tillskrivas naturrättsliga argument. Gemensamt för de båda är dock att de som stiftar lagarna åtminstone för en stund ställer sig själva över lagen. Lagbygget i Amerika stod dock fast vid att folkets, med betoning på individens, opinion skulle vara en grund för lagarna. I Frankrike räckte inte den allmänna opinionen till och det krävdes en stark person som kunde hålla ihop hela projektet. Den allmänna opinionen fanns dock kvar men där den stärkte individen i Amerika dödade den individens åsikter i Frankrike. Bland lagstiftarna fanns det på båda sidorna av Atlanten en önskan att skapa något permanent men det var bara i Amerika man lyckades. Revolutionen måste utmyнна i en stabil regering annars blossar snart våldet upp igen.<sup>24</sup>

Även Arendts resultatbaserade synsätt har likheter med Gurrs mer strikta tolkningar. Den franska revolutionen byggde på naturrättsliga argument och en stat som är illegitim på naturrättsliga grunder är i princip bedömd enligt samma godtyckliga kriterier som en stat som inte använder våld på rätt sätt. Frihet är svårt att definiera och begreppet definition skiljer sig åt beroende på vem man frågar. Oavsett om revolutionärerna motiverar sitt uppror med den allmänna viljan eller självklara sanningar så uppstår problem när det gäller att förklara vad som är allmänt eller sant. Legitimitet, såväl för staten som för medborgarna, har blivit en fråga om omdöme. Det är emellertid på sin plats att påpeka att där Gurrs teori torde göra det svårt att bilda en legitim regering i ett våldsamt klimat

---

23 Arendt, 1963, 141, 145-152, 164, 244.

24 Arendt, 1963, 182-184, 192, 230-233, 269.

eftersom våldet föder mer våld så ger Arendt desto större utrymme för att skapa en stabil stat förutsatt att förändringen finns där.

För att kunna rättfärdiga revolutionen enligt Brintons modell krävs det, som jag tidigare nämnt, att man kan härleda anledningen till rättvisa. De klasskillnader som föregick revolutionerna stämplades som onaturliga av revolutionärerna, de var emot både Gud och naturen. I ett stabilt samhälle strävar de lägre klasserna mot att tillhöra de övre klasserna och om de övre klasserna inte använder den makt de har så leder det till revolution. Samma sak om de övre klasserna anses vara moraliskt korrumperade eller om de helt enkelt börjar se på sig själv som orättfärdiga. Det är även ett stort problem om de lägre klasserna har möjlighet att förvärva rikedom i nivå med noblessen men likväl inte tillåts att delta i det politiska livet enbart på grund av sin börd.<sup>25</sup>

Den roll som revolutionsledarna tar spelar även den en stor betydelse ur ett politiskt perspektiv. Det finns två konkurrerande filosofiska uppfattningar om hur en revolution uppstår rent praktiskt. Antingen så är det ett spontant uppror av den missnöjda massan. En sorts moralisk startsignal som ljuder i människors hjärtan. Alternativet är att det är en samverkande konspiration som genomförs av ett fåtal personer som uppviglar massorna till handling. Brinton menar att sanningen ligger någonstans mitt emellan. De individuella ledarna spelar en stor roll men de hade inte kunnat verka om det inte sedan tidigare rådde ett klimat som var gynnsamt för revolutionen. Det spontana upproret brukar i efterhand hävdas av dem som stödde revolutionen emedan konspirationsteorin brukar påvisas av motståndarna. Det är även svårt att skapa ett nytt styre om man inte odlar tanken hos medborgarna att det är i grunden fel att resa sig mot staten.<sup>26</sup>

Som jag tidigare nämnt så kan det uppstå en parallell och illegal regering i början av revolutionen. Detta fenomen, som Brinton kallar "dual sovereignty", kommer sig av att revolutionärerna ger sig en viss makt samtidigt som staten behåller viss makt. Det handlar ofta, men inte alltid, om ett försök att komplettera den existerande suveränen snarare än att ersätta den. Om det till sist blir aktuellt att ersätta det gamla systemet med ett nytt så finner den

---

<sup>25</sup> Brinton, 1965, 50-52, 60-64.

<sup>26</sup> Brinton, 1965, 78-79, 82-86.



alternativa suveränen styrka i sitt fåtal. Om det går att påvisa att den gamla regeringen är klumpig och ineffektiv så blir ett smalare och smidigare alternativ attraktivt. Tanken om att ett fåtal styrande är bra lever ofta kvar ett tag efter revolutionen. Det dröjer innan de stora massorna tillåts delta i det politiska livet trots att detta ofta är ett ledord för revolutionärerna. Ett demokratiskt val efter revolutionen kan verka kontrarevolutionärt och de som har tagit makten är alltid mycket övertygade om att de själva vet bäst. Revolutionens ideal tar den plats som Gud hade under den gamla regimen. De blir okränkbara. Politiskt sett så eliminerar revolutionen många av de problem som den gamla regimen hade men effekten är ofta kortvarig. Revolutionens roll som en skapare av ett nytt system är inte helt korrekt då den ofta leder till ett styre som visserligen innefattar fler personer men ofta är det en man som har större delen av makten. <sup>27</sup>

Brinton hamnar någonstans mitt emellan Gurr och Arendt. Rättvisan är visserligen ett mycket oklart mål för ett uppror eller en revolution och att klassamhället skulle vara onaturligt hamnar i samma kategori av godtycklighet. Oavsett om upproret är spontant eller om det provoceras fram så går det endast att rättfärdiga med hjälp av de intellektuella. Om nu skälet till den är godtyckligt utgör de intellektuella i första hand en omfattande propagandamaskin som, ställd till upprorets tjänst, kan såväl manipulera som inspirera den stora massan. Att odla en tanke hos medborgarna att det egentligen är fel att resa sig mot staten skulle kunna fungera som ett sätt att stävja våldsvanan men då blir det än viktigare att revolutionärerna lyckas föra fram detta nya politiskt budskap. Brintons syn på den nya regeringen som en marginell förbättring verkar rimlig. Misstro mot den så kallade pöbeln är en biprodukt av såväl våldsvanan som ett alltför intellektuellt präglad tankesätt. Den vanliga människan förstår inte sitt eget bästa och måste styras eller manipuleras.

Enligt O'Neills teorier så är det folkliga stödet en förutsättning för upproret och statens eventuellt bristande legitimitet hamnar i fokus. Det folkliga stödet blir därmed det enda sättet att göra själva upproret legitimt även om stödet provoceras fram. Under 2.2 gick jag igenom O'Neills beskrivning av hur våld

---

<sup>27</sup> Brinton, 1965, 134, 154-155, 197, 207-208, 239.

påverkar folket, till exempel genom att med terrorism tvinga staten att förtrycka sina medborgare, men det finns mer fredliga sätt att erhålla folkets rättfärdigande gunst. Det kan röra sig om en karismatisk upprorsledare som kan få folket på sin sida. Även mer esoteriska skäl vad gäller ideologiska betänkan den kan påverka och rättfärdiga upproret. Missförhållanden som upprorsmakarna hävdar kan avhjälpas vid ett maktskifte är också ett sätt att visa att staten inte räcker till. Den gemensamma nämnaren för alla de fredliga metoderna är att de hävdar att förändringen sker i rättvisans namn och inte i egennyttans. För att ytterligare rättfärdiga sina mål och metoder så är det nödvändigt att få intelligentian på sin sida då de utgör basen för ett nyare och rättvisare styre. En strid om folkets hjärtan och sinnen blir oundviklig och både staten och upprorsmakarna strävar efter att säkerställa sitt stöd så tidigt som möjligt. Upprorsmakarna hävdar att staten förtrycker emedan staten måste visa en enad front mot problemen.<sup>28</sup>

Upprorsmakarna måste även vara villiga att kompromissa om de ska kunna rättfärdiga sina handlingar med medborgarnas stöd. De uppror som är alltför ståndaktiga tenderar att möta ett större motstånd från staten vilket inte bara gör målen svåra att uppnå utan kan även leda till en eskalering som kan tillskrivas upprorsmakarna och då blir rättfärdigandet om inte omöjligt så i varje fall mycket svårare. Det vill säga att om upproret har för stora krav på förändring så blir motståndet större vilket försvårar ett rättfärdigande med folkets stöd som bas. Detta gäller både det passiva stödet från de som vill ha revolution men inte deltar i den och det aktiva stödet från de som deltar med resurser och handlingar.<sup>29</sup>

O'Neill är överens med Gurr, Arendt och Brinton om att folkets stöd är viktigt för att kunna legitimera upproret. Och han är även överens med Brinton om att stödet kan provoceras fram med hjälp av det godtyckliga rättvisebegreppet. O'Neill tar däremot fasta på att folket bäst kan avgöra vad som är rättvist. Det är värt att nämna att även om medborgarna enbart ser staten som illegitim på grund av terrordåd eller urban krigföring så blir deras rop på rättvisa unisont

---

<sup>28</sup> O'Neill, 2005, 96-97, 98-110, 169, 177-181.

<sup>29</sup> O'Neill, 2005, 31, 94-95.

och lätt definierat. I synnerhet om upprorsmakarna använder en lagom mängd våld. Detta placerar visserligen upprorsmakarna i samma sits som staten i vanliga fall sitter i. Staten är, menar upprorsivrarna, orättvis och alla alternativ framstår som bättre. Intelligentian är inte i första hand en provokatör utan ett rättvisare alternativ.

## 3. Analys

### 3.1. Batman Begins

Filmen skildrar hur den unge Bruce Wayne ser sina föräldrar bli mördade och hur detta leder till att han blir Batman. Han reser runt i världen och blir upplärd av Ra's al Ghul och The League of Shadows och återvänder till Gotham City för att skipa rättvisa. Väl hemma igen konfronteras han med The League of Shadows som vill skipa en helt annan typ av rättvisa genom att förstöra staden.

#### 3.1.1. Revolutionens orsak och syfte

Medborgarna i Gotham city torde erfara en stor känsla av relativ deprivation. Staden är i det närmaste genomkorrumpierad men de styrande är indirekt ansvariga snarare än direkt. Det är istället den organiserade brottsligheten som står för rättighetsförfallet i staden. Maffians makt är så pass stor att såväl de vanliga medborgarna som stadens styrande inte längre ser en möjlighet att påverka och det verkar vara därför som stadens brottslingar, under ledning av mafioson Carmine Falcone, tillåts verka obehindrat. Medborgarnas förväntningar har stått still då möjligheterna att få dem har minskat gradvis i takt med korrruptionen. Detta illustreras kanske bäst av ett meningsutbyte mellan Falcone och Bruce Wayne i filmens början:

*Carmine Falcone: No gun? I'm insulted! You could have just sent a thank-you note.*

*Bruce Wayne: I didn't come here to thank you. I came here to show you that not everyone in Gotham's afraid of you.*

*Carmine Falcone: Only those who know me, kid. Look around you: you'll see two councilmen, a union official, a couple off-duty cops, and a judge. Now, I wouldn't have a second's hesitation of blowing your head off right here and right now in front of 'em. Now, that's power you can't buy! That's the power of fear.*

Trots att deprivationen är stor så finns det hos gemene man och den styrande klassen en ovilja att engagera sig. Falcone menar att hans makt är för stor för att utmanas vilket stämmer bra överens med Gurrs teori om att en människa måste se en reell möjlighet att påverka för att ett uppror ska vara önskvärt. Trots den höga deprivationen så anses inte möjligheten att förändra existera. Undantaget är Bruce Wayne som måste anses tillhöra den *intrinsic elit* som Gurr skriver om. Det är också han som tar det första steget mot en revolution när han, som Batman, tar itu med stadens korrupcion. Detta bidrar också till hans popularitet bland stadens folk då han symboliserar deras hopp att kunna förändra. Stadens styrande vidhåller dock att han är ett störande element som bör bekämpas.

Arendts frihetstankar blir av stor betydelse i den första filmen. Den centrala frågan blir snarast; frihet från vad? I Gotham City får det antas vara frihet från kriminalitet. Det förefaller finnas en möjlighet att påverka det politiska systemet vad avser de folkvalda men det är inte tydligt om valen är korrekt utförda. Det handlar kanske snarare om frihet från ett styre som tolererar korrupcion. Den aktuella suveränen, som får antas vara borgmästaren i det här fallet, behöver inte regleras i sin maktutövning men han måste likväl beläggas med ett ansvar att ta tag i brottsligheten. Borgmästaren regleras i det här fallet inte av lagar utan av sin egen oförmåga. För att frihet ska vara möjligt så krävs det radikala förändringar av statens handlande och inte av dess makt. Batman står för en mer handgriplig inblandning och staten anser därför att det är han som bör regleras. I praktiken är det han gör olagligt men han har likväl allmänhetens stöd att handla.

Skurken i berättelsen är The League of Shadows under ledning av Ra's al Ghul. De har samma mål och syfte som Batman men där han vill förändra genom att förbättra vill de förstöra och börja om på nytt:

*Ra's al Ghul: When a forest grows too wild a purging fire is inevitable and natural. Tomorrow, the world will watch in horror as its greatest city destroys itself. The movement back to harmony will be unstoppable this time.*

*Bruce Wayne: You've attacked Gotham before?*

*Ra's al Ghul: Of course. Over the ages our weapons have grown more sophisticated. With Gotham we tried a new one: economics. But we underestimated certain of Gotham's citizens, such as your parents. Gunned down by one of the very people they were trying to help. Create enough hunger and everyone becomes a criminal. Their deaths galvanized the city into saving itself and Gotham has limped on ever since. We are back to finish the job. And this time no misguided idealists will get in the way. Like your father you lack the courage to do all that is necessary. If someone stands in the way of true justice, you simply walk up behind them... and stab them in the heart.*

Här blir det tydligt inte bara att det är The League of Shadows som ligger bakom Gothams ekonomiska bekymmer, vilket i förlängningen har förvärrat korruptionen i Gotham City utan även att deras vilja att förändra är mycket radikal. Deras planer att förstöra staden med ekonomiska medel har förändrat staden men det misslyckades då stadens överklass stod emot med samma mynt. Tanken är dock inte att staden ska förbättras utan att den ska förstöras vilket är tänkt ge övriga världen ett större spelrum att förbättras. Om detta leder till ökad frihet är svårt att bedöma men det framstår som klart att Gotham city inte hade blivit friare oavsett om The League of Shadows lyckats eller inte. De ser våld i stor skala som en nödvändighet medan Batman förespråkar en mindre mängd våld för att uppnå samma resultat. Batman framstår i det här fallet mer som en reformivrare än en revolutionär men viljan att förändra förenar både hjälten och skurkarna, det är endast metoderna som skiljer. The League of Shadows revolutionsförsök misslyckas dock vilket får konsekvenser som jag återkommer till senare.

Crane Brintons ekonomiska synsätt stämmer bra överens med Gothams bekymmer. Gotham City har onekligen stora ekonomiska problem och korruption och brottslighet är en biprodukt av detta. Stadens medborgare ser ingen väg ut ur depressionen men Bruce Wayne har för avsikt att ändra på det vilket märks om man beaktar följande meningsutbyte mellan Bruce Wayne och hand butler Alfred:

*Alfred Pennyworth: Are you coming back to Gotham for long, sir?*

*Bruce Wayne: As long as it takes. I'm gonna show the people of Gotham their city doesn't belong to the criminals and the corrupt.*

*Alfred Pennyworth: In the depression, your father nearly bankrupted Wayne Enterprises combating poverty. He believed that his example could inspire the wealthy of Gotham to save their city.*

*Bruce Wayne: Did it?*

*Alfred Pennyworth: In a way. Their murders shocked the wealthy and the powerful into action.*

*Bruce Wayne: People need dramatic examples to shake them out of apathy and I can't do that as Bruce Wayne, as a man I'm flesh and blood I can be ignored I can be destroyed but as a symbol, as a symbol I can be incorruptible, I can be everlasting.*

Trots tidigare försök av stadens elit att förändra samhället så är likväl problemen olösta om än en smula mildrade. De ekonomiska problemen är dock, som jag skrev i förra stycket, framprovocerad men är likväl en grogrund för revolutionära krafter. Att staden dessutom är ineffektiv står bortom allt tvivel. Bruce Waynes val att ikläda sig rollen som Batman för att förändra staden beror till viss del på hans egna känslomässiga problem men det är ändå symboliskt för hur pengastarka grupper eller individer känner sig manade att gå från opinionsbildning till mer handgripliga metoder.

Det är även tydligt att det finns stora schismer i samhället och enligt O'Neills synsätt leder detta till våld. Enligt hans teori så är det The League of Shadows som är ansvariga för upproret. Både sitt eget och Batmans. Om stadens styre är att betrakta som legitimt blir en svårare fråga. Den politiska gemenskapen och det politiska systemet förefaller vara legitima, då de tillåter alla att delta i demokratiska processer, om än lite ineffektiva. Däremot så kan myndigheterna anses vara illegitima trots att de står på en relativt stadig grund. Korruptionen

som jag tidigare nämnt måste ses som en produkt av illegitim maktutövning från mutade poliser och svagt ledarskap.

The League of Shadows vill som sagt förstöra staden till förmån för världens allmänna välbefinnande och blir därmed svåra att placera i någon av O'Neills upprorstyper. De har tydliga preservationistiska drag om man ser till deras långtgående mål men metoden de använder sig av hamnar snarare under den apokalyptisk-utopiska etiketten. De vill förstöra för att skapa nytt vilket är den största skillnaden mellan The League of Shadows och Batmans mål:

*Ra's al Ghul: You were my greatest student. It should be you standing by my side, saving the world.*

*Bruce Wayne: I'll be standing where I belong. Between you and the people of Gotham.*

*Ra's al Ghul: No one can save Gotham.*

Batmans mål är närmast traditionalistiskt då han vill gå tillbaks till de värden och normer som rådde innan de ekonomiska bekymren började. Han har även egalitära drag då han vill ha ett mer jämlikt samhälle och ett reformistiskt synsätt om än med våldsamma inslag. På den sistnämnda punkten hade det kanske varit bättre att behålla sin roll som opinionsbildare snarare än att ta på sig en mask och stoppa korrruptionen handgripligen. Om The League of Shadows står för en ny världsordning så är Batman närmast att betrakta som kontrarevolutionär. Analysen försvåras av att det i praktiken sker två parallella revolutioner. Det måste dock påpekas att den endast är Batman som har folkets stöd, vilket inte är så underligt då de enda alternativen är en fortsatt korrumpad stad eller total förstörelse. Det faktum att han vill rädda staden tyder på att han inte har stämplat stadens styre som illegitimt. Det går fortfarande att rädda med reformer.



### 3.1.2. Våldet i revolutionen

Enligt Gurr's definition av politiskt våld så är både Batman och The League of Shadows skyldiga till politisk våldsutövning. Batman tampas regelbundet med polismakten och The League of Shadows plan börjar med att just polismakten isoleras inom ett avspärrat område för att de ska undanröjas först.

The League of Shadows ser våldet som nödvändigt och naturligt vilket vi kan se i följande citat:

*Ra's Al Ghul: Gotham's time has come. Like Constantinople or Rome before it the city has become a breeding ground for suffering and injustice. It is beyond saving and must be allowed to die. This is the most important function of the League of Shadows. It is one we've performed for centuries. Gotham... must be destroyed.*

Att Gotham ska förstöras menar de är en del av en naturlig utveckling. Trots detta så finns det ingen våldsvana inom staden och det kanske är detta som förhindrar ett folkligt uppror där stadens medborgare deltar aktivt. Detta kommer dock att förändras i de övriga filmerna men jag återkommer till detta.

Även Arendts syn på våld som en biprodukt hamnar på kant med filmens handling. Batman har visserligen en mindre radikal syn på vilken mängd våld som är tillbörligt men han gör inget ordentligt försök att förändra på något annat sätt än att sätta skräck i stadens kriminella element. Som multimiljardär torde han ha andra alternativ men väljer bort dem till förmån för våld. The League of Shadows använder än mer våld och vill, som sagt, utplåna staden totalt. Våldet går att undvika men då stadens förfall är så pass långt gånget verkar våldet vara önskvärt från alla inblandade. Det enda som skiljer är mängden.

Precis som Brinton föreslår så kan staten inte förhindra revolutionen eftersom den är för svag för att kunna svara effektivt. I fallet med Gotham City så är det korruptionen som är problemet. Det faktum att The League of Shadows använder sig av kemisk krigföring för att genomföra sin revolution gör det dock svårt att se att staden skulle kunna svara på våldet även om den inte var korrumpad. Batman å andra sidan är förberedd och han svarar med den

mängd våld som han anser nödvändigt Han går till och med så långt att han bryter mot sin princip att inte döda när han låter Ra's al Ghul dö i filmens slutskede. I just det här fallet så vinner Batman stadens förtroende i och med att han stoppar The League of Shadows och detta måste ses som en typ av maktskifte i staden.

Både Batman och The League of Shadows använder sig av det som O'Neill kallar för terrorism. Våldet riktar sig mot civila även om det går att hävda att stadens kriminella, i egenskap av sin organisationsförmåga och handlingsfrihet, närmast är att betrakta som paramilitära. Batman vill förmodligen inte urholka stadens stöd från sina medborgare men det är likväl det han gör eftersom hans handlingar visar på polismaktens impotens. Det finns dock drag av gerillakrigföring både hos Batman och The League of Shadows eftersom båda vill få maximal effekt med minsta möjliga förlust. Vad gäller strategin så är det urban krigföring som gäller. Det är dock värt att nämna att The League of Shadows inte alls är beroende av folkets stöd emedan Batman, åtminstone i nuläget, har ett krav på sig att handla i enlighet med folkets vilja. Om Batman går för långt så förlorar han folkets stöd. Emellertid så är det inte svårt att se hur Batmans handlingar skulle kunna leda till en ökad tolerans för våld vilket kan ses i följande meningsutbyte mellan honom och polislöjtnant Jim Gordon:

*Jim Gordon: [...] you really started something, bent cops running scared, hope on the streets*

*Batman: But?*

*Jim Gordon: We still haven't picked up Crane or half the inmates he released from the asylum*

*Batman: We will, we can bring Gotham back*

*Jim Gordon: What about escalation?*

*Batman: Escalation?*

*Jim Gordon: We start carrying semi automatics, they buy automatics, we start wearing Kevlar, they buy armor piercing rounds, and you're wearing a mask and jumping off rooftops.*

Gordon är uppenbarligen oroad för att Batmans blotta existens ska leda till en ökande våldsspiral. Om våldet och de spektakulära inslagen blir vana för folket så blir situationen ohållbar i längden. Vanan av våld blir ett faktum.

### **3.1.3. Revolutionens rättfärdigande**

Den ovan nämnda våldsvanan som har uppstått i Gotham gör det lätt att rättfärdiga våldet på Gurrs normativa grund. Batman inspirerar uppenbarligen till en mer handfast politik vad gäller brottsbekämpning även om han fortfarande i praktiken arbetar illegalt. Om så är fallet så blir det även en smal sak att rättfärdiga våldet utilitaristiskt. Då staden är korrumpad och fredliga medel inte fungerar så blir en våldseskalering det enda sättet att påverka. Våldet ger utdelning. Det finns även en potential för ett politiserat våld då politikerna inte motsvarar de krav som ställs på dem.

Enligt Arendts resultatbaserade syn så är det ännu för tidigt att säga om Batmans handlingar har lett till en permanent förändring. Tydligt är att han vill uppnå ett tillstånd av låg eller ingen brottslighet men om detta är möjligt kommer inte att kunna bedömas förrän i de två efterföljande filmerna. Det blir dock relativt tydligt även i det här stadiet att friheten för de individuella medborgarna har ökat på grund av Batmans upprensningar bland de kriminella elementen i staden. Stadens makt är däremot fortfarande relativt begränsad i och med den våldseskalering som har börjat ske. Det är enbart Batman som har resurser att bekämpa den nya typen av brottslighet. Rättvisan är den högre auktoritet som driver Batman men som jag skrev under 3.1.2 så är även The League of Shadows drivna av tankar om rättvisa. Emellertid så bygger Batmans rättviseanspråk mer på folkets vilja emedan Ra's al Ghul hade haft svårare att hävda sina handlingars legitimitet åtminstone vad avser medborgarna i Gotham City.

Brintons rättviseanspråk bygger på att de styrande handlar enligt vissa normer. I fallet med Gotham City måste de styrande anses handla orättvist då de inte tar itu med korrruptionen. Det verkar dock inte finns någon önskan från övriga klasser att göra en klassresa utan de vill enbart ha handlingsfrihet i sin egen stad. The League of Shadows har stämplat Gotham som en stad bortom all räddning och i förlängningen som onaturlig emedan Batman fortfarande ser hoppet att förändra den. Medborgarna har dock fortfarande tillräckligt förtroende för staden för att de inte spontant ska resa sig mot de styrande. Med lite god vilja så går det att se Batman som ett uttryck för en parallell och illegal regering. Hans makt är visserligen begränsad rent juridiskt men hans inflytande är stort. På samma sätt som en gammal och trög regering kan vara ett problem så ses Batmans mer direkta rättvisa som ett attraktivt alternativ.

Batmans popularitet erhålls genom att han gör det som staden inte kan. Detta gör honom till en karismatisk figur enligt O'Neills teorier. Han blir en symbol för rättvisan och ett ideal att sträva emot. När det gäller striden om folkets hjärtan och sinnen så leder Batman stort över stadens politiker och även över polismakten. The League of Shadows har varken behov eller nytta av folkets gunst. Det de båda har gemensamt är att de är kompromisslösa vad gäller sin rättvisa vilket skulle kunna leda till ett stort motstånd från staden men som jag tidigare har konstaterat så finns det inget egentligt motstånd på grund av en genomkorrumpad myndighetsutövning.

### **3.2. The Dark Knight**

I filmen får vi följa hur Batman fortsätter sitt korståg mot kriminaliteten i Gotham City. Denna gång ställs han mot Jokern som har för avsikt att skapa kaos i staden för att tvinga medborgarna att handla på ett sätt som de vanligtvis inte gör. Samtidigt som Batman bekämpar brottsligheten med knytnävar bekämpar åklagaren Harvey Dent den i rättssalen. Jokern bildar en bräcklig allians med den organiserade brottsligheten för att tillsammans göra sig av med Batman. Harvey Dent drivs till en sorts vansinne och börjar döda kriminella och civila varpå

Batman tar på sig skulden för brottet för att Harvey Dents rykte ska förbli ofläckat.

### 3.2.1. Revolutionens orsak och syfte

Det är bortom tvekan att Jokern vill förändra Gotham City. Det är däremot högst oklart vilken förändring han försöker provocera fram. Hans våldsutövning riktar in sig på stadens representanter och även på Batman. Jokerns ideologi är inte tydlig vilket kan ses i följande replikskifte mellan honom och bankdirektören på en bank som han rånar i filmens öppningsscen:

*Gotham National Bank Manager: Think you're pretty smart, huh? The guy that hired youze, he'll just do the same to you. Oh, criminals in this town used to believe in things. Honor. Respect. Look at you! What do you believe in, huh? WHAT DO YOU BELIEVE IN?*

*The Joker: I believe whatever doesn't kill you, simply makes you... stranger.*

Jokern verkar vid det här laget inte ha något egentligt syfte med sina handlingar. Han verkar inte uppleva den deprivation som Gurr skriver om men han riktar emellertid sina våldshandlingar mot en av stadens institutioner. Banken han rånar, får vi sedermera veta, är en bulvan för det kriminella nätverket som Batman började ta itu med i *Batman Begins*.

Batman försöker, filmen igenom, bekämpa både Jokerns handlingar och den organiserade brottsligheten. Jokern och de övriga kriminella bildar i sin tur en allians för att ta itu med Batman, som de anser vara det egentliga problemet. I det här fallet så är det Jokern och maffian som anser sig depriverade. Kanske främst maffian som, om citatet ovan anses stämma, hade en typ av hederssystem innan Batman ställde till det för dem.

De frihetstankar som Arendt betonar verkbara var den främsta motivatorn för stadens kriminella. De vill vara fria att handla enligt sina gamla värderingar. Detta hade, som det gick att se i *Batman Begins*, som konsekvens att staden övriga medborgare begränsades alltför mycket i sitt handlande för att kunna anses vara fria. Jokern vill införa ett nytt system och det vill även Batman.

Skillnaden dem emellan är att Batmans version av frihet bygger på lag och ordning medan Jokerns version bygger på oordning och total valfrihet. De båda metoderna kräver även att medborgarna kan ta till sig ideologin. Batman torde få det lättare då lag och ordning har funnits tidigare. Jokern å andra sidan lägger fram ett nytt koncept som kanske är för radikalt för att kunna få fäste i allmänhetens medvetande.

De ekonomiska faktorer som Brinton tar upp är inte längre särskilt tillämpbara på medborgarna. Desto mer intressant är den potentiellt ineffektiva staten. Gotham City har gått från att vara genomkorrumpad till att ha fått sin första legitime förkämpe för en juridisk rättvisa; Harvey Dent. Han är distriktsåklagare och är kompromisslös i sina åtal av stadens kriminella. Han är dessutom en väldigt offentlig person som gärna syns i rampljuset för att visa stadens medborgare att han finns och vad han gör. Det vore synd att kalla Dent för en despot men det faktum att han skipar rättvisa på ett mycket offentligt sätt torde innebära att medborgarnas behov av att göra uppror mot ett ineffektivt styre minskar. De kriminella å andra sidan torde reagera annorlunda vilket de också gör när de liar sig med Jokern för att kunna göra sig av med Batman. De upplever deprivation både ekonomiskt och rättighetsmässigt, något som Bruce Waynes Butler Alfred påpekar:

*Alfred Pennyworth: You crossed the line first, sir. You squeezed them, you hammered them to the point of desperation. And in their desperation, they turned to a man they didn't fully understand.*

Det är värt att nämna att maffian egentligen inte bör ha den rätt att handla som de tidigare haft men deras känsla av deprivering är likväl en giltig orsak till revolution enligt både Gurr och Brinton.

Den organiserade brottligheten och Jokern får ses som den icke styrande gruppen som, enligt O'Neill, är ansvarig för att granska statens förehavanden. De kriminella har tidigare, i och med stadens korrruption, varit en del av både den politiska gemenskapen och det politiska systemet. Med detta i åtanke så blir Batman en produkt av systemet som maffian anser vara illegitim och de policys

som Harvey Dent jobbar utefter är därmed illegitima även de. Detta är inte nödvändigtvis en rimlig anledning till uppror men sett ur maffians perspektiv på sig själv som en hedervärd organisation så blir situationen annorlunda. Den organiserade brottsligheten är visserligen illegal ur ett juridiskt hänseende men går att betrakta som legitim på en naturrättslig grund och då blir deras krig mot Batman en revolutionär handling snarare än enbart ett uppror. Batman är fortfarande traditionalistisk/egalitär enligt Brintons indelning emedan de kriminella utan tvekan försöker få till stånd en kommersialistisk revolution om än med en preservationistisk vinkling. De vill vara fria att tjäna pengar som de gjorde förr helt enkelt. Jokerns motivation skiljer sig från de övriga brottslingarna. Hans metod är densamma, att döda Batman, men han vill snarare bryta ner alla strukturer vilket han förklarar såhär:

*The Joker: Introduce a little anarchy. Upset the established order, and everything becomes chaos. I'm an agent of chaos. Oh, and you know the thing about chaos? It's fair!*

Han vill avskaffa alla maktstrukturer men inte för egen vinning utan för att han anser att det är det mest rättvisa. Han vill introducera lite anarki men hans syfte är inte nödvändigtvis att uppnå anarki. Jag vill mena att han i själva verket vill genomföra ett egalitärt uppror. Han menar att oordningen är det mest rättvisa vilket gör att hans och Batmans syften är synonyma medan deras metoder är diametralt motsatta.

### **3.2.2. Våldet i revolutionen**

Det våld som Jokern utövar är i högsta grad politiskt. Det riktar sig visserligen även mot civila mål, till exempel ett sjukhus, men en förutsättning för att Jokern ska kunna genomföra sin övergripande plan att skapa kaos eliminerar han även myndighetspersoner. Det mest talande exemplet är att han mördar staden polismästare och han gör även ett försök att döda andra uppsatta personer inom stadens hierarki. Även om medborgarna inte är lika villiga att ta till våld så gör jokern en ansats till att provocera fram ett politiserat missnöje hos dem. Han

börjar ställa ultimatum till medborgarna för att de ska bidra till det kaos som han vill skapa. Som jag skrev under 3.1.2 så har Batmans handlingar bidragit till en potentiell våldsvana men den är ännu inte tillräckligt stark för att medborgarna ska ta till vapen utan kraftiga provokationer. Jokern förklarar det för Batman såhär:

*The Joker: Don't talk like one of them. You're not! Even if you'd like to be. To them, you're just a freak, like me! They need you right now, but when they don't, they'll cast you out, like a leper! You see, their morals, their code, it's a bad joke. Dropped at the first sign of trouble. They're only as good as the world allows them to be. I'll show you. When the chips are down, these... these civilized people, they'll eat each other. See, I'm not a monster. I'm just ahead of the curve.*

För att bevisa sin poäng så har Jokern riggat två färjor med sprängmedel, den ena transporterar dömda fångar och den andra civilister, och försett båda färjorna med utlösaren för att spränga den andra färjan. Han gör det också klart att om ingen av färjorna spränger den andra så kommer båda att sprängas. Hans teori är att alla är våldsamma under rätt omständigheter. Dock så har han fel och färjorna förblir osprängda. Våldsspiralen är inte tillräckligt djup.

Jokern försöker, med andra ord, att förvandla stadens medborgare till "de rasande" som Hannah Arendt skriver om. Han har dock gjort en felbedömning i sin förutsättning att allt som krävs är en knuff i rätt riktning. Något tidigare i filmen har han gjort ett annat försök att uppnå samma resultat fast i mindre skala. En person vid namn Coleman Reese hotar att avslöja Batmans identitet, något som Jokern vill sätta stopp för:

*The Joker: I had a vision, of a world without Batman. The mob ground out a little profit and the police tried to shut them down, one block at a time. And it was so... boring. I've had a change of heart. I don't want Mr. Reese spoiling everything, but why should I have all the fun? Let's give someone else a chance. If Coleman Reese isn't dead in sixty minutes then I blow up a hospital.*



Även det här försöket misslyckas. Visserligen spränger han ett sjukhus men hans förhoppning att staden ska resa sig i ett kollektivt uppror grusas. Det visar sig dock att de personer som har möjlighet att döda Reese och som har anhöriga på sjukhus gör ett försök men det folkliga upproret låter vänta på sig. Kanske för att den kollektiva nyttan inte är tillräckligt stor eller för att staden medborgare ännu inte är redo för den typen av frihet som Jokern försöker provocera fram.

Som Brinton förväntar sig så är våldet nästan oundvikligt när det ska till en revolution i Gotham City. Jokern har, som jag tidigare nämnt, valt våld som sin främsta katalysator och inte heller Batman kan undgå att använda knytnävarna för att förhindra Jokerns framfart. Det kanske mest talande exemplet är när Jokern blir arresterad och Batman ges fria tyglar att förhöra honom. Det handlar bokstavligen talat om ett "ticking bomb-scenario" och Batman misshandlar Jokern i förhörssrummet för att få svar. Naturligtvis hade det varit möjligt för den relativt välfungerande polismakten att göra jobbet men då omständigheterna är så extrema så blir metoderna det likaså. Stadens myndigheter har alltså kapacitet att utöva ett restriktivt våld men anpassar våldet efter omständigheterna.

Enligt O'Neills modell så är Jokern utan tvekan en terrorist. Hans våld riktar sig mot civila mål för att uppnå ett politiskt syfte. Däremot är det tveksamt om han vill förändra beteendet hos den tänka publiken. Det är dock uppenbart att han anpassar det för att få maximal effekt precis som staden anpassar våldet för att kunna stå emot. Trots att Jokern bekänner sig till en kaotisk ideologi så blir det sedermera tydligt att hans terrordåd har det långsiktiga målet att göra samhället mer rättvist genom kaos.

Det strategiska perspektivet låter oss se att det i första hand påminner om urban krigföring. Åter igen på grund av att det är i en stad men även för att en komponent i den långtgående planen är att provocera staden och dess representanter att gå för långt. Detta lyckas delvis i och med Batmans extrema förhörsmetoder men inte helt och hållet. Batman begränsar fortfarande sin våldsutövning då han inte dödar Jokern när han har chansen:

*The Joker: Oh, you. You just couldn't let me go, could you? This is what happens when an unstoppable force meets an immovable object. You truly are incorruptible, aren't you? You won't kill me out of some misplaced sense of self-righteousness. And I won't kill you because you're just too much fun. I think you and I are destined to do this forever.*

*Batman: You'll be in a padded cell forever.*

*The Joker: Maybe we can share one. You know, they'll be doubling up, the rate this city's inhabitants are losing their minds.*

*Batman: This city just showed you that it's full of people ready to believe in good.*

*The Joker: Until their spirit breaks completely. Until they get a good look at the real Harvey Dent, and all the heroic things he's done. You didn't think I'd risk losing the battle for Gotham's soul in a fistfight with you? No. You need an ace in the hole. Mine's Harvey.*

*Batman: What did you do?*

*The Joker: I took Gotham's white knight and I brought him down to our level. It wasn't hard. You see, madness, as you know, is like gravity. All it takes is a little push!*

Jokern har som han själv beskriver haft större lycka med att korrumpera Harvey Dent. Ett av Jokerns terrordåd har dödat Dents fästmö och vanställt Dents ansikte. Jokerns plan att korrumpera stadens symboler för rättvisa har inte helt fungerat på Batman men Harvey Dent har tappat greppet och börjat döda kriminella. Detta stämmer bra överens med de långtgående mål som den urbana krigföringen har. Nämligen att tvinga staten att överreagera. Våldsvanan i staden är visserligen väl etablerad men har ännu inte genomsyrat samhället tillräckligt för att staden ska kunna acceptera att deras främste juridiske förkämpe kan korrumpas. Det är också detta som gör att Batman känner sig manad att ta på sig skulden för Harveys övergrepp. Detta gör inte bara Batman till en *persona non grata* utan det bäddar även för revolutionen i uppföljaren.

### 3.2.3. Revolutionens rättfärdigande

Även om Jokern rättfärdigar sitt våldsanvändande på både normativ och utilitaristisk grund så är det desto svårare för omgivningen att göra det. Som jag skrev under 3.1.2 så har Batman orsakat en våldseskalering och Jokern verkar åka bekvämt i dess vågsvall. Även vad gäller stadens myndigheters legitimitet blir det problem i och med Batmans förstärka förhörsmetoder. Normativt är det svårt att rättfärdiga misshandel som förhör men utilitaristiskt så blir det betydligt lättare att förklara förhöret. Det handlar ju trots allt om ett reellt "ticking bomb-scenario". Det intressanta är att både Jokern och Batman rationaliserar sin respektive våldsutövning på samma sätt. Den anses nödvändig under omständigheterna. Kraven som Gurr ställer på myndigheter att förändra samhället går också att använda för att rättfärdiga våld. Jokern är ett problem som måste lösas och om inget annat fungerar så finns bara tortyr kvar.

Jokerns revolution uppnår inte sitt syfte och är därmed att betrakta som misslyckad enligt Arendts teori. Han kommer däremot väldigt nära och hans korrumpning av Harvey Dent hade, om det inte varit för Batmans skuldvilja, kunnat vara tungan på vågen som tippar över till Jokerns fördel. Jokern har en vilja att begränsa statens makt men når inte riktigt hela vägen. Däremot så begränsar han Batmans makt ganska markant vilket kommer att avhandlas närmare i analysen av nästa film. Precis som i revolutionens Frankrike så är det en person som lyckas hålla ihop statsapparaten men det är ännu oklart om det är Batman som enar folket eller myten av den okorrumberbare Harvey Dent. Jokern har visserligen som mål att ge all makt åt folket men det är svårt att hävda att kaos som katalysator är en stabil grund att bygga det nya styret på.

Kaos är rättvist, menar Jokern, vilket också rättfärdigar hans revolution enligt Brinton. Om ordningen som finns är onaturlig så blir kaoset förlösande. Detta visar även på tanken bakom att korrumpna Dent. I egenskap av att vara Gothams förkämpe så är halva slaget vunnet om han kan påvisas som överlöpare.

Situationen med Batman är lite annorlunda men det verkar troligt att om Jokern kan utmåla Batman som terrorist så utgör även detta ett steg mot en ny ordning.

Vad som däremot är väldigt tydligt är att den revolution som nästan sker är framprovocerad snarare än spontan.

O'Neill verkar sitta på lösningen till varför Jokerns revolution inte lyckas helt. Det finns inget folkligt stöd för den. Det lilla stöd som faktiskt finns bygger på fruktan vilket är en alltför lös grund för att kunna bygga något nytt på. Jokern lyckas visserligen med att påvisa att staden inte kan skydda sina medborgare men han har inget stöd för det han gör annat än skräcken för de utsatta att förlora sina närstående. Han manipulerar folket och utnyttjar deras hjärtan och sinnen men utan att vinna dem. Det hade varit teoretiskt möjligt för Jokern att få folkets stöd om han hade varit villig att kompromissa med sina metoder men då hade han varit tvingad att frångå kaosets ideologi vilket antagligen är otänkbart. Det måste dock påpekas att han får ett visst stöd från de som kan vinna på hans handlingar. Främst den organiserade brottsligheten men de är snarare drivna av vinstsyfte än ideologi även om vinstsyfte kan anses vara en ideologi.

### **3.3. The Dark Knight Rises**

Filmen utspelar sig åtta år efter The Dark Knight. Batman har gått i pension för i och med den så kallade Harvey Dent-lagen har det blivit lättare för polisen att bekämpa brott med mer traditionella medel. När legosoldaten Bane träder in på scenen så är det med syfte att undanröja Batman och tvinga människorna i Gotham att inse att de inte är fria. Staden isoleras från omvärlden, myndighetspersoner röjs ur vägen och folkmassorna uppviglas till våldshandlingar. Batman försvinner från staden under en period men återvänder för att hindra Bane vars syfte har visat sig vara att förstöra staden precis som The League of Shadows ville göra i första filmen.

#### **3.3.1. Revolutionens orsak och syfte**

Bane menar att Gothams medborgare utan tvekan har berövats sina rättigheter. De lagar som har stiftats efter Harvey Dents död har lett till omfattande

förändringar inom samhället. Dock så menar Bane att Gotham alltjämt är ofritt och att medborgarna måste ta tillbaks sin rätt till frihet. Han våldgästar en football-match och har med sig en bomb för att illustrera sin poäng:

*Bane: Now, this bomb is armed! This bomb is mobile! And the identity of the triggerman is a mystery. For one of you holds the detonator! And we came here not as conquerors, but as liberators to return control of this city to the people. And at the first sign of interference from the outside world, or for those people attempting to flee, this anonymous Gothamite - this unsung hero - will trigger the bomb. For now, martial law is in effect. Return to your homes, hold your families close, and wait. Tomorrow you claim what is rightfully yours.*

Med detta vill Bane uppnå samtliga tre komponenter i det politiska våldets kausalitet som Gurr skriver om. För det första så pekar han på att stadens medborgare inte är fria. Att de har tappat kontrollen över sin egen stad. För det andra så vill han påpeka att det är stadens styrande som är ansvariga för detta mentala frihetsberövande. För det tredje så har han i samband med denna handling även sprängt den loge som stadens borgmästare befinner sig i samt lurat ner flertalet av stadens poliser i tunnelbanan som han sedan förseglat. Hans aggression är riktad helt och hållet mot stadens institutioner. Åtminstone är det så det verkar nu. Han har dock för avsikt att spränga staden i vilket fall som helst vilket vi återkommer till.

Att försätta staden i den här situationen skulle kunna vara ett sätt att både visa att styret är illegitimt samtidigt som den praktiska elimineringen av våldskapacitet från polisens sida fungerar som ett sätt att visa att en folklig revolution står utan motstånd. I avsaknad av en styrande klass i staden så blir alla medborgare medlemmar av Gurr's *intrinsic elite*. Det finns helt enkelt ingen hierarkisk ordning kvar.

Att skapa ett helt nytt system som Hannah Arendt menar är det främsta syftet med en revolution är något som Bane tar fasta på. Som jag nämnde i förra stycket så avskaffas det klassystem som tidigare har funnits i staden och det avskaffas på

ett ganska bryskt sätt. Bane håller ett rekryteringstal där den nya ideologin läggs fram:

*Bane: Step forward, those who would serve. For an army will be raised. The powerful will be ripped from their decadent nests and cast out into the cold world that we know and endure. Courts will be convened. Spoils will be enjoyed! Blood will be shed. The police will survive, as they learn to serve true justice. This great city, it will endure. Gotham will survive.*

Han hävdar att det är nya tider och att allt det gamla ska bort och ge plats för det nya. Samtidigt som han håller sitt tal så visas bilder av rasande folkhopar som plundrar stadens fina kvarter och de rika döms i domstolar där de är skyldiga redan innan rättegången börjat. Folket handlar på ett sätt som inte reglerar stadens överklass, som ses som stadens suveräner i egenskap av sin tidigare maktposition, utan som vill avskaffa det gamla systemet helt och hållet. Den här förmågan att ivrigt ta till sig ett nytt ideal verkar i det här fallet vara av central betydelse för revolutionen vilket också Arendt hävdar. Det är dock värt att påpeka att Bane och hans legosoldater fortfarande verkar fungera som en alternativ polisstyrka så det finns, enligt Arendts teorier, fler likheter med den franska revolutionen än den amerikanska. De stora massorna tar sig större rättigheter emedan de rika berövas alla sina. Jag vill åter påpeka att Bane bara använder dessa frihetstankar som en ursäkt. Hans långsiktiga plan är att utplåna staden. En annan likhet med Arendts version av den franska revolutionen är att det som möjliggör Banes revolution är att staden inte har lyckats lösa den sociala frågan. Folket är på många sätt fritt vad gäller politiska betänkanden men skillnaden mellan fattiga och rika finns kvar. Det måste dock påpekas att oförmågan att lösa den sociala frågan här är ett argument för revolution snarare än en sätt att bedöma om den har lyckats eller inte.

Brintons tankar om ekonomi är desto svårare att tillämpa. Åtminstone vad avser stadens ekonomi. Gotham City har upplevt ett relativt välstånd under de åren som passerat mellan film två och tre. Trots detta så riktas våldet mot de som har

det bättre ställt. Medborgarna är överlag missnöjda med klassamhället. Selina Kyle förklarar det för Bruce Wayne:

*Selina Kyle: You think all this can last? There's a storm coming, Mr. Wayne. You and your friends better batten down the hatches, cause when it hits you're all gonna wonder how you ever thought you could live so large and leave so little for the rest of us.*

Trots att staden har det bättre ställt ekonomiskt verkar det ändå finnas en motsättning mellan de mindre bemedlade och de burgna. Situationen är alltså den omvända mot vad Brinton såg i sina utvalda revolutioner men resultatet är detsamma. Den sociala frågan är inte löst och det fattiga folket utgör, i fallet med Gotham City, det revolutionära skiktet. Den revolution som Bane provocerar fram handlar utan tvekan om social klass och rättvisa. Precis som Brinton hävdar så utförs revolutionen av en grupp människor som reagerar på ett externt stimuli.

Såvitt det går att se är staden dock bra skött. De problem som staden har haft är i princip lösta både vad gäller ekonomi och brottslighet men trots detta så känner sig medborgarna förfördelade. Det är inte helt korrekt att kalla Bane och hans män för en intressegrupp men som jag skrev tidigare så utgör de på sätt och vis en illegal regering inom stadens gränser. De få poliser som inte är instängda lever under ett konstant hot att arresteras och dömas i en skenrättegång vilket gör Banes män till den enda auktoritet som liknar en polisiär myndighet.

De schismer som O'Neill betraktar som centrala för ett uppror finns utan tvekan i Gotham City. Detta gäller både ekonomiska skillnader och klasskillnader. Det kan vara detta som gör att folket reser sig mot stadens välbärgade. Inte för att problemen är så stora i nuläget utan för att den kumulativa effekten inte har hindrats i ett tidigare skede. Dock så är det värt att påpeka att Bane inte använder sig av politiska resurser, förutsatt att man inte betraktar skenrättegångarna som ett politiskt uttryck, utan enbart av våld i syfte att förstöra den nuvarande legitimitetsbasen.

Samtliga fyra komponenter som O'Neill menar att upprorsmakarna granskar hamnar i skottlinjen för Banes folkliga uppror. Han håller följande brandtal

utanför porten till stadens fängelse. Som är fyllt av brottslingar som är dömda med stöd av den så kallade Dent-lagen:

*Bane: Behind you is a symbol of oppression. Blackgate Prison, where a thousand men have languished under the name of this man, Harvey Dent, who has been held up to you as the shining example of justice! You have been supplied with a false idol to stop you from tearing down this corrupt city! Let me tell you the truth about Harvey Dent from the words of Gotham's police commissioner, James Gordon; "The Batman didn't murder Harvey Dent, he saved my boy then took the blame for Harvey's appalling crimes so that I could, to my shame, build a lie around this fallen idol. I praised the mad man who tried to murder my own child but I can no longer live with my lie. It is time to trust the people of Gotham with the truth and it is time for me to resign." And do you accept this man's resignation? Do you accept the resignation of all these liars? Of all the corrupt? Those men locked up for eight years in Blackgate, and denied parole under the Dent Act, based on a lie? We take Gotham from the corrupt! The rich! The oppressors of generations who have kept you down with myths of opportunity. And we give it to you, the people. Gotham is yours! None shall interfere, do as you please. But start by storming Blackgate and freeing the oppressed!*

Bane visar inte bara på att staden alltjämt är korrumpad utan att hela stadens juridiska ramverk, som har lett till det relativa välståndet, bygger på en lögn. Detta utmanar såväl den politiska gemenskapen som det politiska systemet. Han pekar på en osanning som har gett myndigheterna extraordinära befogenheter med hjälp av en illegitim och omoralisk policy. Till skillnad från Ra's al Ghuls och Jokerns hävdande av stadens illegitimitet så blir Banes anspråk mycket tydliga.

På ytan förefaller Bane driva ett egalitärt uppror. I synnerhet med tanke på hans syn på de rika som ett problem. Men som jag tidigare nämnt så har han en dold agenda och har planer på att förstöra staden. I en konfrontation mellan Batman och Bane så visar det sig vad Banes egentliga mål är:

*Bane: I am the League of Shadows, and I'm here to fulfill Ra's al Ghul's destiny!*



Som jag skrev under 3.1.2 så var Ra's al Ghuls och The League of Shadows mål att förstöra staden för att resten av världen ska kunna frodas. Det är detta som egentligen driver Bane som har visat sig tillhöra samma organisation som Ra's. Han ger sken av att vilja förändra staden till det bättre vilket är ett egalitärt uppror men det egentliga målet är apokalyptiskt-utopiskt. Batman fortsätter alltså att vara både traditionalist och egalitär. De egalitära aspekterna av Batmans tankesätt har, som O'Neill menar, lett till ett elitistiskt system. Den egalitära revolutionen som påbörjades i första filmen har inte hållit hela vägen.

### **3.3.2. Våldet i revolutionen**

Det våld som Bane utövar riktar sig utan tvekan mot stadens, eller statens om man så vill, representanter. Det är, som jag skrev under 3.3.1, möjligt på grund av det missnöje som verkar finnas hos stadens mindre bemedlade. Brandtalet som Bane håller gällande Harvey Dent-lagen gör det också möjligt att politisera missnöjet och rikta det mot i första hand staden poliskår men även mot den tidigare styrande klassen. Deprivationen har i det här fallet en mycket tydlig orsak. Det är dock värt att påpeka att de problem med kriminalitet som Gotham tidigare har plågats av har avhjälpats av staden men då frihet är det som hävdas vara anledningen till denna nya revolution så uppstår den tändande gnistan i glappet mellan frihet och ordning. I fallet med Gotham City så finns det redan en etablerad våldsdoktrin som påbörjades av Batman som alltså ses som en hjälte av den stora massan. Han symboliserar inte bara ordning utan även ett ideal där våld är såväl önskvärt som nödvändigt. Batman är tillfälligt försatt ur spel när Bane startar revolutionen vilket måste anses vara av stor betydelse. Hade Batman befunnit sig i staden så hade kanske han kunnat gjuta olja på vågorna. I och med att Batman inte kan förhindra våldet så fortgår det med relativt liten påverkan från Bane när det väl har påbörjats.

Banes revolution har tydliga likheter med den beskrivning av våldet i den franska revolutionen som Arendt lägger fram. De frihetsargument som Bane lägger fram övertygar medborgarna att de är ofria vilket förvandlar den tidigare fredliga befolkningen till en rasande folkhop, något han utnyttjar. Även om

Arendt hävdar att våld inte är nödvändigt i en revolution så är det inte svårt att se hur våld är svårt att undvika i en stad som är så präglad av våld som Gotham City. Trots att staden har varit relativt våldsfri de senaste åtta åren så är våldsvanan alltså fast förankrad i många av stadens invånare. Våldet är utan tvekan önskvärt av Bane men det verkar också vara önskvärt av befolkningen i stort. Det är dock förändringen som driver våldet snarare än tvärtom. Utan hopp om att skapa ett nytt system är det svårt att tänka sig att den rasande massan skulle ta till vapen bara för våldets egen skull. Jag återvänder också till Arendts teori om den sociala frågan som även i det här fallet spär på revolutionen.

Brinton menar att våld inte nödvändigtvis är startskottet för revolutionen men i Gotham City är det så. Det förekommer visserligen inga utrensningar inom de egna leden men att staten inte skulle svara med våld är otänkbart. Batman har som bekant enbart våld till sitt förfogande och svarar sålunda med våld han också. Dock så misslyckas Batmans försök att stoppa Bane, eller Batmans kontrarevolution om man så vill, vid deras första möte. Bane hånar Batman med följande ord:

*Bane: Peace has cost you your strength! Victory has defeated you!*

Den kontrarevolutionära Batman har vilat på sina lagrar alltför länge och blivit svag som en följd av detta. Hans tidigare handlingar har inte bara bidragit till en vana av våld utan även haft en så pass stor framgång att han inte längre har sett sin egen våldsanvändning som nödvändig. Konsekvensen av detta är att han inte längre kan bruka våld med samma effektivitet. Där han tidigare har symboliserat styrka symboliserar han nu stadens förfall. Polisen har heller inte möjlighet att hantera Banes revolution. Det är dock värt att nämna att detta till viss del beror på att de har spärrats in i tunnelbanan men de som klarade sig undan för en sorts dolt motstånd och gömmer sig gärna undan för att inte bli arresterade och dömda i en skenrättegång.

Våldsvanan gäller inte bara medborgarna. Bane, som har avslöjat sig tillhöra The League of Shadows, är fostrad i en våldsvana och våldet är naturligt även för honom. Han har heller inte för avsikt att lämna staden innan den förstörs.

Samtliga tre typer av politiskt våld som O'Neill tar upp representeras i filmen. Banes handlingar måste betraktas som terrorism. Det riktar sig mot civila för att uppnå ett politiskt mål. Däremot så finns det ingen åtskillnad mellan offren och den tänka publiken. De är i mångt och mycket samma människor. Det är dock anpassat för att uppnå maximal effekt och har ett långsiktigt mål även om det är dolt för de flesta. Det hävdade målet och det faktiska målet är olika. Däremot så urholkas stödet för myndigheterna inte i första hand för att de inte kan skydda sina medborgare utan för att de har skyddat dem för mycket.

De poliser som finns kvar över gatunivå för ett gerillakrig mot Banes mannar. Det handlar i första hand om att samla in information snarare än att förstöra men arbetssättet är liknande. Snabbt in, snabbt ut. Banes män måste betraktas som representanter för det nya styret och polisens handlingar riktar sig först och främst mot dem.

När så de poliser som är fångade i tunnelbanesystemet befrias så eskalerar det till ett regelrätt fältslag. Två större grupper med beväpnade män och kvinnor möts i strid på öppen gata. Så snart poliserna befriats så är maktbalansen mellan de och Banes män relativt jämlik vilket möjliggör en strid av det slaget.

Vad gäller de strategiska valen så finns det konspiratoriska element på båda sidor. Det förekommer även selektiv terrorism som i ett utdraget populärt krig men det är knappast utdraget. Den främsta strategin är urban krigföring vilket är ganska självklart med tanke på miljön det utspelar sig i. Här blir det emellertid oklart på vilken sida folket i allmänhet ställer sig på. Den revolutionsyra som rådde tidigare verkar ha gett vika och det blir snarare en strid mellan Bane och hans manskap och polisen. Sedan tidigare har polisen inte haft något stöd av allmänheten eftersom de redan är stämplade som orättvisa i och med Dent-lagen. Polisen har med andra ord redan "gått för långt" men detta verkar inte längre vara ett problem.

Den tolerans för våld som finns är inte längre relevant när revolutionen har urartat till ett fältslag. Ett fältslag kan inte ske utan våld och i en krigsliknande situation så är våldsvanan till nytta för båda sidorna. Det går heller inte att hävda att staden ska använda sig av polisiära metoder för att lösa problemen i det här skedet. Om något hade gjorts tidigare kunde revolutionen ha förhindrats men när den väl är påbörjad så förvandlas polisen från en utredande myndighet till en

armé. Om myndighetspersonerna, kanske främst borgmästaren, inte hade blivit dödad så hade kanske även det kunnat bromsa revolutionen något. Precis som O'Neill hävdar så är det en brist på förståelse för vad som håller på att ske som möjliggör Banes revolution.

### 3.3.3. Revolutionens rättfärdigande

Vanan av våld som har genomsyrat Gotham City gör det möjligt att rättfärdiga Banes revolution på normativ grund. Medborgarna har kommit att se våldet som naturligt sedan Batman börjat verka i staden och det får antas att våld inte var sällsynt redan innan dess på grund av den organiserade brottsligheten fria tyglar. Det är också värt att påpeka att om en stat, som Gurr anser, inte kan bygga på tvång så torde detta göra det än lättare att rättfärdiga en revolution i ljuset av Dent-lagen. Om staten har tagit sig den sortens befogenhet så blir den relativt enkel att stämpla som illegitim. Dock så kan samma lag innebära att staten får möjlighet att lösa problem som tidigare var olösta vilket talar mot en folklig revolution.

Det utilitaristiska rättfärdigandet är alltså en bedömningsfråga. Bane är utan tvivel klar med vad han anser att hans egen roll är vilket han förklarar vid en konfrontation med John Daggett, en ur stadens rika elit:

*John Daggett: What are you?*

*Bane: I'm Gotham's reckoning. Here to end the borrowed time you've all been living on!*

*John Daggett: You're pure evil!*

*Bane: I'm necessary evil!*

Banes syfte är att avsluta vad han anser vara ett illegitimt system. Han skulle förmodligen ha kunnat uppnå samma resultat med fredliga medel med tanke på den schism som finns i staden men väljer naturligtvis en mer våldsam metod då detta tjänar hans egentliga syfte. Bane skulle emellertid kunna rättfärdiga att förstöra hela staden med ett utilitaristisk rättfärdigande. Om världen i stort

tjänar på Gotham Citys förstörelse så blir den mängden våld att betrakta som nödvändigt.

Båda typerna av rättfärdigande är beroende av politisering med krav på de styrande att förändra. Vad gäller Gotham City så måste ändå stadens myndigheter ha lyckats med att förändra samhället vilket beskrivs bäst av polisen John Blake i en konversation med polismästare Gordon:

*John Blake: When you and Dent cleaned up the streets, you cleaned them good. Pretty soon we'll be chasing down overdue library books.*

Polisen finns kvar men Dent-lagen har i princip eliminerat den grövre brottligheten. Trots detta så har staden inte löst klassproblemen och det verkar vara detta som är problemet. Medborgarna vill ha ett samhälle som är distributivt rättvist. Den juridiska rättvisan är inte lika viktig. Det måste dock påpekas att revolutionen inte sker förrän medborgarna får reda på att Dent-lagen bygger på en lögn.

Det går inte att se om Banes revolution uppnår sitt mål enligt Arendts modell. Den hävdade revolutionen som vill utjämna klasskillnaderna har relativt goda möjligheter att förändra samhället. Den riktiga revolutionen, som vill förbättra världen genom att förstöra Gotham, misslyckas och den eventuella effekten blir omöjlig att se. Det måste dock antas att stadens styrande får upp ögonen för de schismer som finns inom samhället efter revolutionen vilket borde leda till en större frihet för de mindre bemedlade i det offentliga rummet. Den torde även leda till en tydligare begränsning av den politiska kontroll som de styrande tidigare haft. I vilket fall som helst så finns det tydliga likheter mellan Banes hävdade ideologi och med Arendts beskrivning av den franska deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna. Båda vill eliminera statens kontroll över sina medborgare och ge dem total frihet från förtryck. Till skillnad från vad Arendt tycker så verkar det möjligt att detta skulle fungera. Åtminstone till en början.

Den högre auktoriteten är i fallet med Gotham City den allmänna viljan. Människorna i Gotham uppmanas av Bane att ta tillbaka sin frihet från de som har tagit den ifrån dem. Efter att han har gjort detta så tar han ett steg tillbaka och låter folket sköta sitt. Frihet, i egenskap av att vara ett naturrättsligt

argument, gör att revolutionen i filmen speglar både den franska och den amerikanska revolutionen. Hur permanent förändringen skulle bli går tyvärr inte att veta.

Brintons modell kräver rättvisa och det hävdar även Bane. Som tidigare konstaterats så är det klasskillnaderna som driver folket. Varken Gud eller naturliga rättigheter hävdas men frihet måste ses som ett naturrättsligt argument. Det verkar även tydligt att de lägre klasserna inte längre vill finna sig i att det existerar en överklass. Deras strävan verkar i första hand inte handla om att de ska tillåtas delta i en politisk process utan det handlar snarare om materiella ting. Både Banes och Selin Kyles citat under 3.3.1 tyder på att det i första hand är ekonomiska faktorer som präglar klasserna. Politiska processer är, såvitt det går att se, demokratiska. Däremot så kan det vara så att stadens rykte som korruperad alltjämt lever kvar i medborgarnas sinnen. Det går heller inte att se om de lägre klasserna verkligen inte kan uppnå samma rikedom som de högre eller om det bara är så de uppfattar sin situation.

I egenskap av revolutionsledare, eller i varje fall revolutionsstartare, spelar Bane stor roll. Revolutionen hade antagligen inte skett utan hans inblandning. Även om det fanns ett allmänt missnöje hos befolkningen så krävs hans handlingar för att det ska tändas en gnista hos folket. Hans handlingar är nödvändiga.

Det bildas vidare en typ av *dual sovereignty*. När polisstyrkan spärras in i tunnlarna under staden så tar Banes män över deras roll som rättskipare. De av poliserna som har klarat sig undan ges ingen möjlighet att fortsätta sitt arbete men ligger kvar i bakgrunden som en potentiell maktfaktor. Så snart de inspärrade poliserna befriats så uppstår det fältslag som jag skrev om under 3.3.2. Detta måste ses som en konflikt mellan två suveräner med polisen och Batman på ena sidan och Bane och hans män på den andra.

Vid en av de många skenrättegångarna går det dock att se tecken på att Bane inte själv aktivt deltar i styret av den "nya" staden:

*Dr. Jonathan Crane: You are Philip Stryver, executive vice-president of Daggett Industries? Who for years has been living off the blood and sweat of people less powerful than him?*

*Phillip Stryver: Call Bane. I'm... I am one of you!*

*Dr. Jonathan Crane: Bane has no authority here. This is merely a sentencing hearing. Now, the choice is yours. Exile or death!*

Detta visar inte bara på att Bane har startat revolutionen men inte deltar i efterspelet. Det visar även på de radikala åtgärder som folket tar för att uppnå sin rättvisa. Rättegångarna är även mycket välbesökta med stort publikdeltagande vilket innebär att massan har tillåtits delta fullt ut i stadens styre som dessutom är väldigt effektivt om än inte moraliskt försvarbart.

Precis som O'Neill förutspår så är det statens bristande legitimitet som har hamnat i fokus. Det breda folkliga stödet har möjliggjort av de felaktiga handlingar som ligger till grund för det juridiska systemet. Fredliga metoder är dock inte vägen revolutionärerna väljer att gå. Bane förefaller kanske inte vara så karismatisk men hans budskap är desto mer lockande. Att kasta av sig sina bojor och ta skapa sin egen frihet är något som verkar tilltala medborgarna i Gotham City. Precis som jag skrev tidigare så finns det dock ingen intelligentia representerad så snarare än att bygga nytt på kunskap så bygger man nytt baserat på känsla. Vad gäller striden om folkets hjärtan och sinnen så har Bane till en början vunnit den men då Batman i filmens slutskede offerar sig då han forslar bort bomben från staden så glider sympatierna över till honom. Detta kulminerar i en staty av honom som reses i vad som förefaller vara en myndighetsbyggnad av något slag.

Upprorsmakarna är utan tvekan kompromisslösa i sin ideologi. Detta möts naturligtvis med stort motstånd men det är svårt att tänka sig att en mjukare revolution hade passerat lättare hos resterna av stadens styrande. Situationen kompliceras givetvis av att Banes hävdade mål och hans faktiska mål skiljer sig åt. Hans planer på att förstöra staden hade förmodligen lett till motstånd från både myndigheterna och folket. Upproret så som det presenteras av Bane är

sålunda inte svårt att rättfärdiga för den stora massan trots att det ställer stora krav på förändring. Folket verkar vilja ha förändringen.



## 4. Slutsatser

I Batman Begins är skillnaden mellan politiskt våld, revolution och terrorism marginell. I princip allt våld riktas mot statliga institutioner med syfte att förändra samhällets struktur. Undantaget är Batmans våld som riktar in sig på stadens kriminella element. Dock är de kriminella elementen så dominerande i den första filmen att de närmast är att betrakta som stadens egentliga maktelit. Detta motiverar även The League of Shadows att handla så drastiskt som de gör med det är dock viktigt att påpeka att de är delvis ansvariga för maffians väg till makten. Batman och The League of Shadows har i princip samma mål men de har olika skalor. Där Batman vill förändra staden så vill The League of Shadows förändra världen genom att förstöra staden. De har dock det gemensamt att våldet är nödvändigt. Det är inte svårt att tänka sig att Batman skulle kunna förändra genom sitt inflytande som Bruce Wayne men han väljer att inte göra det. The League of Shadows har tidigare försökt uppnå sina mål med ekonomiska medel vilket även det måste betraktas som ett fredligare alternativ. Ingen av dem ser längre ett sätt att undvika våld. Snarare så är våldet det primära verktyget för förändring.

The Dark Knight visar på en liknande trend. Våldet har inte minskat utan snarare eskalerat till följd av Batmans handlingar. Det har skapats en vana av våld i samhället som gör det lättare för Jokern att träda in och påverka människorna i Gotham City. Batmans våldsutövning har börjat skapa en vana av våld som visar befolkningen att det bästa sättet att förändra är med knytnävarna. Jokerns största triumf är dock inte att han lyckas uppmana medborgarna i Gotham City att själva bruka våld utan snarare ligger i korrupperingen av Harvey Dent. Den tidigare väl ansedde åklagaren står som en juridisk motpol till den våldsamme Batman men Jokerns manipulationer förvandlar honom till en kaosets vigilant. Harvey Dents död hanterar Batman på ett för honom otypiskt sätt. Istället för att använda den som ett argument för att bruka mer våld så tar han själv på sig skulden för såväl Harvey Dents brott som för hans död. Detta i ett försök att vända våldsspiralen.

Det måste dock påpekas att även om Batmans handlingar leder till mindre fysiskt våld så leder de till större möjligheter för poliskåren att använda tvång. Harvey Dent-lagen bäddar för en minskning av våldsvanan men leder i förlängningen till att medborgarna förses med en ursäkt att själv använda våld vilket är en smula paradoxalt. Det förefaller vara så att det tar betydligt längre tid att eliminera en vana av våld än det tar att lägga sig till med den.

I *The Dark Knight Rises* ställs våldsvanan på sin spets. Trots att staden har levt i relativ välmåga de senaste åren, till viss del på grund av Harvey Dent-lagen, så är medborgarna väldigt benägna att ta till våld mot staden och dess representanter. Det krävs bara en tändande gnista för att förvandla Gotham City till ett revolutionärt inferno. Bane har visserligen aldrig för avsikt att skapa en permanent förändring i staden men trots detta så kan han med relativt små medel uppvigla den stora massan. Det verkar vara i första hand de ekonomiska schismerna i samhället som manar folket till handling. Frihetsbegreppet handlar primärt om distributiv rättvisa där de rika anses ha förtryckt de mindre bemedlade. Det största problemet är att Gotham City inte har lyckats lösa den sociala frågan.

Där Batman tidigare har varit en symbol och agent för förändring symboliserar han nu en återgång till status quo. Staden har förändrats tillräckligt för hans värderingar som handlar om lag, ordning och säkerhet. Distributiv rättvisa står inte på hans dagordning. Folket är trots sin säkerhet inte nöjda och ser frihet som något annat. Att de som sitter i fängelse på grund av Harvey Dent-lagen skulle vara villiga att göra revolution tar jag för självklart då det verkar handla om redan etablerat våldsamma individer. Dock så har våldsvanan genomsyrat staden under en lång tid och att svara på yttre stimuli med våld blir ett naturligt steg att ta. Medborgarna vet att våld fungerar.

Om vi godtar att Batmans handlingar har möjlighet att förändra så kallar vi det revolution. Om våldet riktas mot personer som kan antas vara styrande så är det politiskt våld och om handlingarna är alltför brutala så är det terrorism. Gränsen mellan de tre begreppen är hårfin. Revolution verkar vara ett ord som används i efterhand när man har samlat tillräckligt med information för att kunna se om

saker verkligen har förändrats. Politiskt våld är ett begrepp som täcker in ett brett spektra av handlingar med varierande syften och motivationer. Terrorism är i första hand en metod som kan användas för att uppnå förändring men de negativa konnotationerna reducerar det till ett icke önskvärt epitet.

Vad gäller den trilogi som jag har studerat så finns det egentligen ingen fast gräns mellan de båda begreppen. Batman kallas för terrorist vid ett flertal tillfällen men i egenskap av att vara berättelsens hjälte så vet publiken att detta är felaktigt även om hans metoder kan likställas med terrorhandlingar. I vilket fall som helst har han bara begränsat stöd från myndigheterna genom hela trilogin och det är först i slutet av *The Dark Knight Rises* som staden enas bakom honom. Den enda skiljelinjen mellan de tre begreppen verkar ligga i den värdering som läggs i handlingen.

Avslutningsvis kan jag konstatera att förändringen hade kunnat uppnås utan överdriven våldsanvändning men inte utan problem. Den våldsspiral som Batman är upphov till är det som driver hela den revolutionsprocess som Gotham City genomgår. Han är inte bara en katalysator för förändring utan den våldsvana som han bidrar till är av central betydelse för de uppror och terrordåd som förekommer. Det måste dock medges att om det inte varit för Batmans våldsutövning hade Gotham City inte funnits alls vilket kanske hade lett till en förändring i övriga världen men då på bekostnad av en hel stad. Även om Batman befäster vanan av våld så är han, i likhet med övriga medborgare i staden, lika mycket en produkt av våldsvanan som en främjare av den. Det är omöjligt att se om det är våldet som skapar förändringen eller tvärtom.

## Referenser

### Primärkällor

Batman Begins, 2005. Regi: Christopher Nolan.

The Dark Knight, 2008. Regi: Christopher Nolan.

The Dark Knight Rises, 2012. Regi: Christopher Nolan.

### Litteratur

Arendt, Hannah, On revolution., 3. pr., Viking Press, New York, 1963.

Brinton, Crane, The anatomy of revolution, Revised and expanded edition, Random House, New York, 1965.

Feinberg, Joel. The Nature and Value of Rights. The Journal of Value Inquiry. Volume 4, issue 4, 1969.

Gurr, Ted Robert, Why men rebel, 3. pr., Princeton, N.J., 1971.

Gustafsson, Tommy, En fiende till civilisationen: manlighet, genusrelationer, sexualitet och rasstereotyper i svensk filmkultur under 1920-talet, Sekel, Diss. Lunds universitet, 2008, Lund, 2007.

O'Neill, Bard E., Insurgency & terrorism: from revolution to apocalypse, 2. ed., [rev.], Potomac Books, Washington, DC, 2005.